

Без мови немає нації!

СЛАВІЯ

Простіши

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

22 (711), 6–12 червня 2013

11736 фотографій 1104 об'єктів природно-заповідного фонду України — саме стільки світлин за-
вантали з 15 квітня до 15 травня 365 учасників фотоконкурсу "Вікі любить Землю", який про-
водила громадська організація "Вікімедіа Україна". Мета — привернути увагу громадськості до
проблем існування та збереження ще вцілілих природних об'єктів, створити впорядкований інтер-
нет-каталог їхніх світлин.

На фото — Український степовий природний заповідник "Кам'яні Могили". Про фотоконкурс
"Вікі любить землю" — читайте стор. 3.

Володимир ГЕТЬМАН,
кандидат географічних наук,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Нині народи Землі катастрофічно втрачають свій родоначальний зв'язок із тими місцями, де жили їхні предки, де проходило дитинство, формувалися характер і самосвідомість.

Як відомо, у людині від народження закорінене її генетичне минуле. Так само, як материнське молоко і колискова пісня передають малій дитині генетичну визначеність, так і рідний край формує протягом тривалого часу ментальні риси поколінь і загалом нації (етносу).

Багатоюша природа України формувала самобутній характер українця, впливала на його матеріальну, духовну культуру. Живописні краєвиди надихали людей на пісенну творчість, народний епос, впліталися в барвисті вишивки, відтворюючи місцеві особливості: рослинний орнамент притаманний для рівнинних територій, геометричний — для гірських.

Теперішня, майже скрізь змінена ландшафтна й екологічна природа, стала буденно однноманітною, що відобразилося на людському характері, на поведінці, стилі одягу. Вже й натури людей нівелюються, втрачають індивідуальність і колорит, стають стандартними.

Дух Землі

Міський спосіб життя створює певний матеріальний комфорт. Але... Урбанізований міський ландшафт не має того багатющого енергетичного потенціалу (бо переважає розсіювання енергії — ентропія), який мав у минулому. Самобутній, природний ландшафт надихав людину. Нині ж, віддаляючись від рідного краю, домівки, мови, — вона стає меншовартісною, космополітизується.

Під впливом глобалізації зменшується сила спорідненості з рідними краями, слабне так званий Дух Землі (за Тейяр де Шарденом), який живить нас так само, як сила духу, здоров'я, подароване родом.

Боячись втратити чиновницьке крісло, посаду, суспільну репутацію, сімейне благополуччя, ми через соціальну, політичну короткозорість не лякаємося зникання — точніше і жорстокіше — самознищення власної етнічної сутності, загрозливої втрати контролю над навколоишнім середовищем. А це, за свідченням відомого англійського дослідника історії Арнольда Дж. Тойнбі, один із чинників зникнення не лише етносів (народів), а й цивілізацій.

Автор теорії людського капіталу, ні-

мецький науковець Т. Шульц стверджує, що на нейтралізацію опору природи людський капітал (знання, досвід тощо) витрачається доти, доки не встановиться нова рівновага з навколоишнім середовищем.

Втрата людського капітулу відбувається у двох випадках: коли змінена людиною природа чинить опір і до неї необхідно пристосовуватися; коли виникає конфлікт (дисгармонія) із природою при вимушенному чи добровільному вселенні людини в нове для неї середовище. Нащтовхнувшись на опір зовнішнього середовища, представники етносу стають інертними, втрачаються їхні творчі сили, тобто вироджуються.

Прив'язаність народу до свого природного середовища споконвічно була основою його самозбереження, фундаментом, на якому вибудувалися звичаї, традиції, мовне розмaitтя. Нині ми через свою надмірну мобільність та інших від нас незалежних причин — об'єктивних і суб'єктивних — посирили українські села. Вчораши селяни розчинилися у "масовій" культурі Заходу.

Закінчення на стор. 3

ЩО ЗА ЗВИNUАЧЕН- НЯМИ У ФАШИЗМІ?

5

ШЕВЧЕНКО — ЯВИЩЕ НЕЗБАГНЕННЯ

11

КОЗАК МАМАЙ У МИСТЕЦТВІ

14–15

Що за звинуваченнями у фашизмі?

Влада вже не придумає, що сказати народу щодо численних провалів в економіці, проблем у гуманітарній сфері, погрішенні життєвого рівня населення. У таких випадках вигадують якісі “страшилки”, аби тільки відволіти увагу громадян. Цього разу вдалися до “загрози фашизму”, проводячи якісі “антифашистські марші”. Але коли регіонали обзывають патріотів України фашистами, це не просто лицемір’я, це брутальна фальсифікація. Адже саме тоталітарний, комуністичний режим СРСР був першим союзником фашистів ще в довоєнні роки. А нинішня влада в країні за суттю посткомуністична, та їй у тісному союзі з нинішніми комуністами — ідейними спадкоємцями союзників нацизму.

Сергій ГОРИЦВІТ, м. Одеса
Фото з соціальних мереж

29 травня 2013 року Приморський суд Одеси задовольнив позов активістів партії УДАР і зобов’язав мера міста Олексія Костусєва і 88 депутатів міськради вибачитися перед мешканцями Одеси за розпорядження під називою “Фашизм не пройде”. У позові ударівців зазначалося, що 21 грудня 2012 року, коли мешканці міста “штурмували мерію”, Кос-

тусев ініціював ухвалення міськрадою документа — звернення міського голови до мешканців Одеси “Фашизм не пройде”, у якому називав людей, що зібралися перед будівлею мерії, “недобитими спадкоємцями фашизму” і “фашистуючими молодчиками”. Серед протестувальників, які тоді зібралися біля мерії, були не тільки представники опозиційних політичних сил, а й підприємці ринків Одеси, ошукані інвестори довгобудів, захисники дитячої вітряльної школи в Отраді, активісти громадської організації “За всю Одесу”. Після того, як розпорядження міського голови з’явилось на офіційному сайті міськради, одеські ударівці подали позов до суду, в якому вимагали офіційних вибачень від Костусєва.

І ось суд виніс рішення: “Олексію Костусєву і 88 депутатам публічно вибачитися перед одеситами через муніципальну газету “Одеський вісник”. Тож УДАР справу виграв.

Мені випало бути свідком тих подій. 21 грудня Одесська міська рада проводила сесію. Її пікетували близько двохсот одеситів, невдоволених роботою місцевої влади.

Аби відволіти увагу одеситів від безладу в місті, міськрада постійно вдається до розпалювання ворожечі. Керують там регіонали на чолі з мером Костусевим. Тепер вони заходилися нищити українські назви вулиць. Особливе обурення громадськості викликала пропозиція перейменувати вулицю Івана та Юрія Лип. Для українофобів Липи — “фашисти, націоналісти, бандерівці”. Такої ж думки й уродженець Сахаліну, колишній викладач “наукового комунізму” Олексій Костусев.

Із протестом проти спроби викреслити з пам’яті одеситів імена Івана та Юрія Лип виступила інтелігенція Одеси. Відомі літератори, історики, просвітяни підписали відкритий лист протесту. Та мерія не почула цих застережень.

Представники УДАРУ того дня прикріпили на огорожі плаштак “Іван та Юрій Липи — гордість Одеси” і разом зі святим Миколаєм стали пригощати всіх присутніх міколайчиками та цукерками, частували гарячим чаєм.

Та раптом біля входу в мерію зчинилася колотнеча, свободівці прагнули потрапити до приміщення. Виявилося, що за чиймось

Охорона міськради поливає пікетувальників із брандспойтів

роздорядженням на сесію не пропустили народного депутата України, голову Одеської обласної організації ВО “Свобода” Павла Кириленка, хоч нардеп-регіонал Ігор Марков, Світлана Фабрикант та Геннадій Труханов прошли туди безперешкодно. Тож щоб допомогти своєму лідерові потрапити на сесію, свободівці вдалися до штурму.

Штурмуючих зустрів посилив загін охоронців приватної фірми, яких міськрада найняла на кошти громади. Коли кільком протестувальникам таки вдалося потрапити у фойє, охоронці пустили в хід газові балончики, вогнегасники й струмені води з брандспойтів.

Того дня депутати вулицю таки перейменували. За словами Костусєва, таке рішення ухвалено наперекір учасникам акції протесту, яких він назвав “куп-

кою негідників” і “фашистами”.

Цей інцидент місцеві українофоби використали як привід для нової антиукраїнської історії. Обласна організація Партиї регіонів негайно оголосила про створення у місті “антифашистського комітету”. А нардеп-регіонал Ігор Марков пообіцяв, що відсіч свободівцям даватимуть якісь “народні дружини”. І пішло-поїхало...

На ці виклики місцеві осередки партій “Свобода”, “Батьківщина” та УДАР лише посилили свою активність, даючи відсіч підальшій русифікації Одеси.

Нинішнє рішення суду, який кваліфікував обзивання людей фашистами протиправною дією, — одна з перемог опозиціонерів. Своїм галасом про “загрозу фашизму” владі не вдається відвернути увагу громадськості від численних провалів у всіх сферах життя.

захисного націоналізму народів, доведених до відаю масовим безробіттям бідністю. Ніхто не знає, чи це невдоволення дійде до крайньої форми — національної солідаризації під проводом тоталітарної еліти. Явище, яке ми звикли називати фашизмом, виникло не в одній країні, але точно у відповідь на складну кризову ситуацію. Важко сказати, чи є сучасна світова криза, яка найперше руйнує людську ідентичність, реальним провокативним чинником появі чогось схожого на неофашизм. Проте ми повинні задуматися над цим, порівняти умови і причини минулі та сучасні, намагатися зрозуміти, що таке фашизм несправді не зі слів сучасних агітаторів, а з праць мислителів того часу. Зокрема філософсько-соціальний трактат Миколи Сіцборського “Націократія”. Це дуже важливо, бо саме зараз Європа переживає потужний націоналістичний підйом. Правда, там націоналісти очолюють захист ідентичності та оборону національних інтересів і дедалі більше проникають у структури демократичної влади. А в Україні українці залякують українським націоналізмом, і коли це не допомагає, — оголошують боротьбу з фашизмом, маючи на увазі націоналізм. Очолюють боротьбу ті ж совкові ідеологи комсомольської роботи, яким у ВПШ говорили правду про те, що сталося і станеться з українцями, кожен українець, навіть російськомовний і навіть справедливий етнічний росіянин чи представник іншого етносу, — стануть українськими націоналістами.

Проти національної ідентичності

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Після флеш-мобу партії влади з усілякими маніпуляціями словом “фашизм” говорить про суть предмета важко. В інтернеті безліч інформаційного сміття від політзаяв часів боротьби з українським буржуазним націоналізмом аж до опусів Олександра Роджерса. Спритники інформаційного фронту допасовують до слова “фашизм” буквально всі страви, глобального агітпропу від расизму до гомофобії і нетolerантності. Таким чином згаданий термін перетворюється на універсальний симулякр пропаганди з міжнародним брендом — “включено все”. В Україні це диво занесено у вигляді погано маскованої технології боротьби проти організованого руху за національну ідентичність, який дехто називає націоналізмом. В українській політиці таким рухом є ВО “Свобода” зі своєю Програмою захисту українців. Це ще не націоналізм, а консервативний рух за збереження конституційних прав самобутності етнічних українців і за реальний захист національних і життєвих інтересів громадян. Жорстким націоналізмом європейського взірця цей рух стане лише тоді, коли українці усвідомлять себе реальною відповідальною більшістю, від якої багато чого повинно залежати в Україні і почнуть вимагати від влади конституційних прав, передовсім за-безпечення трудової зайнятості,

жого агресивного капіталу — української ідентичності та націоналізму. По-літньому сонну, в’ло-позиційну українську політику партія влади несподівано вирішила здивувати масовим антифашистським маршем. Кому відішукати неіснуючий націоналізм, показуючи пальцем на мирних націоналістів?

Останнім часом чиновники ООН активізували процес написання різних документів, якими закликають такі держави, як Україна, боротися проти фашизму, екстремізму та інших гріхів нерозвиненої демократії. Кілька таких документів узяли за основу і додав до комплекту законодавчої ініціативи “Про заборону реабілітації та героязації осіб й організацій, що боролися проти антигітлерівської коаліції” нардеп Колосніченко. Ця інформація є на сайті ВР. Схоже, що боротьба партії влади з симулякром українського фашизму не їхнім питомим програмним продуктом і нагадує деяшеву імплементацію згаданої вище технології всесвітньої боротьби з фашизмом та іншими ізмами в комплексі. При цьому мобілізовані учасники полювання на невдовимого українського “чужого” із назвою “фашизм” не відадуть, що таке фашизм і тим паче — націоналізм. Проте не варто кепкувати з цього невдалого флеш-мобу. По-перше, він продемонстрував бажану позитивну картинку Європі, яка не розбиратиметься у суті явища. По-друге, партія влади одержала цінну інформа-

Академізм, який оберігає

Надія КИР'ЯН
Фото автора

Розпочав захід студентський вокальний ансамбль “Роксоланія” КНУ ім. Тараса Шевченка під орудою Івана Павленка, виконавши низку українських народних пісень.

“Кожний народ сприймає навколошній світ по-своєму. І ця своєрідність відбивається в мові. Кажуть, що чужу мову можна опанувати за порівняно короткий проміжок часу, а рідну треба вивчати все життя, — наголосив автор у вступному слові. — Ідеється про різні рівні володіння мовою. Чужу мову вивчають для того, щоб поспілкуватися з іноземцями, ознайомитися з їхньою науковою, культурою тощо. А рідна мова — генетичний код нації, за сіб її самовиявлення в світі, спосіб збереження національної тодіності, тому її треба вивчати ціле життя. Мова завжди була оберегом для українського народа, особливо тоді, коли він був розкиданий між різними чужими державами. Український народ зберіг свою єдність завдяки мові. Штучний поділ нашої держави на російськомовну й українськомовну не відповідає дійсності, бо вся Україна — українськомовна, тільки деякі її частини штучно

зросійщені. Відродження України йде, це тільки питання часу. Сподіваюся, що моя книжка прислужиться цій справі”.

Олександр Данилович подякував причетним до створення книжки: авторові передмові академіку Івану Дзюбі і всьому колективу видавництва “Либідь”. Автора привітали видавці, відомі мовознавці, студенти та інші шанувальники рідного слова.

Олександра Пономарєва привітали колеги, серед них Ніна Федорівна Клименко, член-кореспондент НАН України, мовознавець. Вона зазначила, що Олександр Данилович довгі роки працював у Національній академії наук, в Інституті мовознавства, він академічний дослідник і в нього є значний науковий доробок. У нас є “Етимологічний словник української мови”, гордість українського мовознавства. Олександр Данилович вніс значний вклад у його створення. Він із когорт тих, хто дуже тонко відчуває слово рідної мови і чужої (знає кілька мов). Його акаде-

мізм, різновідчина освіченість і знання мов сприяли написанню цієї книжки, яка від інших подібних відрізняється саме системністю. Висвітлені питання фонетики, лексики, фразеології, морфології, синтаксису з його роздумами й коментарями. Його аргументи переконливі. Олександр Данилович у всі часи виявляв громадянську мужність, утверждаючи право української мови бути державною, працював на підняття її престижу.

Павло Юхимович Гриценко, директор Інституту української мови: “Хочу особливо подякувати Олександрові Даниловичу за те, що відстоюючи норму, відстоюючи високу літературність мови, він віддає належне історичним джерелам, не відкидає архаїчне, що є в мові, не закликає відкидати і заступати чимось іншим, прийнятнішим, а залишити максимально, як візрець. На відміну від деяких академічних працівни-

ків, які вважають, що можна писати тільки так, а не інакше, Олександр Данилович трохи стиše тиск цього псевдоакадемізму, бо він показує, що академізм полягає і в обороні мови, і в тому, що все, що є в мові, треба оберегати і піднімати. Спасибі Вам, Олександре Даниловичу, що Ви знайшли можливість сказати в книжці і про ті складні етапи в історії відстоювання української мови, коли українську мову намагалися знищити”.

Привітали автора з виходом книжки письменник, критик, перекладач Дмитро Дроздовський, кандидат філологічних наук Дмитро Данильчук, лауреат Шевченківської премії, голова ВУТ

“Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, директор видавництва “Либідь” Олена Бойко. Зворушливим був виступ колишньої учениці професора, громадської діячки, заслуженої артистки України Анжеліки Рудницької, яка від імені студентів широко подякувала улюбленному викладачеві за прекрасні лекції, які допомогли відчути красу рідної мови.

Насамкінець Олександр Данилович зазначив, що українською у нас охоче розмовляють не лише українці, а й представники інших народів, зокрема Дмитро Хоркін, етнічний росіянин, один із представників Українського радіо, який чудово провів минішно презентацію.

Василь КЛІЧАК

Уявляю, що ці мої роздуми можуть декому здатися дивними, наївними чи навіть химерними. Що ж, панове, спробую бути якото доказовішим.

Річ у тім, що живемо в час, який, по суті, рухається надто прискорено. Нова якість змінює іншу.

Українці як етнос застягли у свою розвитку. Є на те багато причин. І зовнішніх, і внутрішніх.

Мені здається, що правдиву історію України ми знаємо вже цілком достатньо. Можна хіба що удосконалювати свої знання, і цей процес безкінечний. Без сумніву, їх треба поповнювати постійно.

Знання дадуть переконання, переконання зміцнять віру. Віра, як відомо, незнищена.

Щоб її употужнити, залишається одне — добре оволодіти рідною українською мовою. Тоді наші нації не страшні жодні загрози.

До цього спонукає нова книжка професора Олександра Пономарєва “Українське слово для всіх і для кожного” (Київ, “Либідь”, 2013).

Означене це видання як науково-популярне. Не визначено як посібник чи підручник, та й не має в цьому потреби. Навчальне видання спонукає до обов’язкового зачучування, а ця книжка за своїм змістом спонукає до розуміння, запам’ятовування, до усвідомлення вищуканості рідного слова. Ставиться до нього треба, як до маленької дитини: трепетно, ніжно, дбайливо. Не можна перебувати у полоні звичок, себто говорити так, як звиклося. Суржиком так суржиком. Не особливо задумуючись, як дібрати те чи те слово, ту чи ту словосполучку. Дуже часто люди не хотять думати над вибором слів, над тим, щоб їхнє мовлення було чистим, охайним, пахучим. (Якось, повертаючись автобусом із дачі до Києва, почув від жіночки, що сиділа прапоруч: “Оце з’їздила на родину, і

така тоска взяла”). Звичайно, простим людям дивуватися нема чого. Інколи від них можна почути і дуже гарні вислови, колоритні, добротні, природні.

У передмові “Путівник у мовному морі” академік Іван Дзюба зазначає: “Культура мови — це проблема, що так чи інакше наявна в усякій національній спільноті і буває предметом публічного обговорення та пильної уваги мовознавців, письменників, узагалі людей, небайдужих до виражальних можливостей слова або до престижу своєї мови. Адже літературна мова в усіх народів відрізняється від розмовної, “народної”, і потребує постійного дбайливого догляду, культування.

Але в Україні питання культури української мови стоять принципово інакше, ніж у національно “благополучних” суспільствах, бо його драматичним тлом є багатостраждана історія нашої мови взагалі, століття прямих заборон і переслідувань або більш-менш прихованого підступного витиснення її з публічного вжитку, величезний мартиролог людей, які за неї обставали і за це постраждали.

Та їй сьогодні, в незалежній Українській державі, питання про культуру повсякденного мовлення українців, на жаль, не

Для всіх і для кожного

втратило свого драматизму. Воно не зводиться до клопотів професійного вдосконалення мовців, як у “нормальних” суспільствах, а стосується долі рідної мови взагалі. І є частиною ширшого питання про масштаби і якість суспільного функціонування української мови”.

У вступній статті “Від автора” Олександр Пономарів зазначає, що його книжка “Культура слова. Мовностилістичні поради” вийшла у видавництві “Либідь” чотири рази (1999, 2001, 2008, 2011 роки). За цей період багато висловленіх у ній рекомендацій утілено в житті у видавничій практиці, в електронних і друкованих ЗМІ. Скажімо, тепер уже рідко хто називає мешканців Данії *датчанами*, а їхню мову *датською*. Місце цих слів заступили *данци*, *данська мова*, що знайшло відбиток і в першому томі нового академічного Російсько-українського словника (К.: Знання, 2011): рос. *датчанин* — укр. *данець*, мене рекомендовано *датчанин* (с. 521). У цьому ж томі першим відповідником до рос. *горожанин* подано *містянин* (від міста), а не *городянин*, утворене від застарілого *город* (с. 487).

Як бачимо, наполегливість Олександра Даниловича у впровадженні давно забутих лексем у сучасну канву української мови увінчалася успіхом.

У своїй новій книжці автор чіткіше розмежовує синоніми і пароніми, збільшує кількість лексичних, морфологічних, синтаксичних, фразеологічних складників усного й писемного українського мовлення, визначає по-милкові та правильні варіанти їхнього використання. При вживанні фразеологічних одиниць з інших мов і при відтворенні їх українською мовою висвітлив шляхи уникання калькованих зворот-

тів і подав природні українські відповідники.

До свого мовлення треба ставитись акуратно, вважає автор. І не просто вважає, а й аргументовано це доводить. Часто у писемних текстах і в усному мовленні трапляється збіг приголосних чи голосних і таким чином зводиться нанівець милозвучність мови: “З’їзд екологів проходив в Криму (...в в Кр...)”; “Мале суденце довго плавало у океані (...о у о...)”.

У пропонованих розділах книжки відчувається перейнятість автора мовою тематикою, скажімо у “Лексиці” подаються правильні й неправильні висловлювання мовців. Олександр Данилович підкреслює, що українська мова надзвичайно багата на синоніми, тобто на слова близькі або тотожні за значенням. Прикладів можна наводити чимало, автор пропонує один. Для названня поняття “лінія зіткнення неба з землею” маємо такі слова: *обрій*, *горизонт*, *небозівід*, *небосхил*, *крайнебо*, *круговид*, *кругозір*, *кругогляд*, *виднокруг*, *видноколо*, *виднокрай*, *небокрай*, *ovid* тощо.

“Синонімічне багатство нашої мови є одним із невичерпних джерел урізноманітнення вислову. Проте не всі мовці як належить використовують цю лексичну особливість української мови. Досить часто перевагу віддають якомусь одному слову з синонімічного ряду, причому не найкращому. Причини тут різні: недостатній рівень володіння рідною мовою, вплив інших мов, невибагливість у доборі засобів мовного спілкування”. Справді, таке інколи складається враження, що окремі люди ніби користуються одим і тим же одягом чи взуттям і ніколи його не змінюють. А мова ж наша багата на синоніміку. І справді, чому молоді люди здебільшого на висловлення почуття радості, захоплення чи захвату

вживають *супер*, *клас*, *кльово* замість *чудово*, *прекрасно*, *гарно*, *дуже гарно*, *бліскуче*, *винятково*, *надзвичайно* тощо.

Чимало мудрих порад знаходимо у цій книжці щодо правильного вживання багатьох лексем. Читачеві корисно дізнатися, що саме використовувати: *багато*-*численний* чи *численний*; *баня*, *маківка*, *шатро* чи *купол*; *бездровий* чи *безпровідний*; *безплатний* чи *безкоштовний*; *великий* чи *крупний*; *виглядати* чи *мати вигляд*; *виволення* чи *звільнення*; *виняток* чи *виключення*; *вираз* чи *вислів*; *гадати* чи *ворожити*; *галузь*, *царина*, *ділянка* чи *область*; *грецький горіх* чи *олосківський горіх*; *доля* чи *частка*; *працювати*, *робити*, *навчатися* чи *займатися*; *змушувати* чи *заставляти*; *збігати* чи *зістягувати*; *інкодумець* чи *інкамислячий*; *масло* чи *олія*; *мистецтво*, *майстерність* чи *художество* і багато інших.

Болить автору дотримання мовцями фонетичних норм нашої мови. Особливо це стосується радіо- та тележурналістів. “Пам’ятаю (я тоді був студентом), у 50–60-х роках жодному штатному працівнику радіо чи телебачення не спадало на думку бовкнути в етер щось на зразок “теперадіокампанія” або розповісти дітям “каСку”. Поганій приклад подають іноді також найвищі очільники держави, про що також згадує шановний наш професор.

Прочитавши цю книжку з великим задоволенням, хочу звернутися до співвітчизників: шануймо нашу рідну мову і даймо її чистоту! А задля цього треба буквально робити зусилля над собою, щоденно працювати, й плоди не забарятися.

Завершити хочу словами академіка Івана Дзюби: “Ця книжка мала бстати настільною для журналіста і службовця, диктора і студента, ділової людини і школляра; не зайвою вона буде і в

Марія ЛЮДКЕВИЧ

Лука Мишуга любив осінь за барвистий спалах сліпучих кольорів, дощову ностальгію, буйне цвітіння розкішних жоржин і густий килим чорнобривців, які не хотіли піддаватися ні смутку, ні вітрам, а тішлися кожним днем так, ніби для них він був особливим і святковим.

Для Луки 30 жовтня і справді було свято, бо це був його день народження. Тоді приходили спогади, наче гості, сідали навпроти і починали з ним розмову.

Найчастіше Лука повертається думками в своє рідне село Новий Витків, згадував батьківську хату, сад, у якому малим любив ласувати солодкими грушами і яблуками.

Спогад повертає його до одно-

Повернення додому

купить таких книжок, що з них буде дужча ясність, ніж від місяця.

Важко гортати гіркі сторінки дитинства. Померла мати. Сестра Марія пішла в черниці і стала сестрою Павлею. А його, Луку, взяв до себе директор місцевої школи. Його жінка-полька розмовляла з дітьми у школі тільки по-польськи і заоочувала учнів, щоб вони казали, що є поляками, а не русинами. Отоді Лука вперше зрозумів, радше відчув, що це щось не так, як має бути насправді.

А коли він підріс і настало пора вирішувати, чи вчитися йому далі, маucha повезла Луку у Львів, стрий допоміг йому вступити до гімназії. Він і досі пам'ятає той одяг – форму студента Академічної гімназії у Львові, добре виховання і суворі вимоги до навчання.

Хлопець, на жаль, учився не дуже добре, але стрижко не сварив його, а тільки казав, що він не повинен себе змушувати вчитися, зате може стати добрим і чесним ремісником, яким був його дід, є тепер батько.

Лука старався як міг. І дуже хотів не засмучувати стрижка, який підтримував його матеріально. Тож учився далі з більшою охотою. 1906 року Лука закінчив Академічну гімназію у Львові і вступив на університетські студії у Відні, а 1911 року отримав диплом доктора права.

Вітоді починається для нього інше життя. На початку 1915 року він вступає добровольцем до Легіону Українських Січових Стрільців. Спочатку займається вишколом новобрачнів, виховує юнаків у національному дусі.

– Я був тоді по-справжньому щасливий, – роздумує Лука, переглядаючи свої давні книжки “Похід українських військ на Київ” та “Державна адміністрація на Україні”. Це були збірки його статей, що публікувались в органі ЗУНР “Український прапор” та часописі “Стрілець”.

Скільки мрій і надій вирувало тоді в серці!

Розпалась Австро-Угорська імперія, постала Українська соборна держава з урядом у Києві.

го осіннього дня, коли малим він уперше побачив у їхній хаті красного пана у гарному одязі. Він сам не зацікавив його, але зір притягала напарфумована хустинка, що виглядала з кишени. Тоді він уперше зрозумів, що одяг може пахнути.

Він не міг надивуватися, що від руки того пана била ясність. А це так у світі місяця сяяр перстень із діамантом – дарунок російського царя.

Цей пан, йому сказали, був його стрижком – татів брат, співак світової слави Олександр Мишуга.

Тоді Лука ще не зінав, що стрижко в його житті зіграє значну роль.

Опісля, коли Лука трохи підріс, батько переповів йому, що стрижко казав, як хлопець піде до школи і добре вчитиметься, то він йому на-

Шевченківської премії, автор береться за невідомий читачеві пласт – потаємну сферу духовного життя поета Юрія Федьковича.

Андріяшік дослідження почасті відбуваються в межах: людина і облога, людина і біда. Загалом людинознавство, вважав Р. Андріяшік, основа мистецтва. Окрім людське життя – вже історія зі своїм голосом. Людину він зображу-

є тепер, коли йому виповнилося 67 років, із погляду на прожите Лука розуміє, що йому випала важка доля, бо жив у часи нелегкі, але надзвичайно важливі для України, коли формувалася національна свідомість, українське життя об'єднувало людей.

Короткі штрихи біографії, як жилки на кленовому листку: член Державного комісаріату в Радехові, праця в управі УГА, пресорійний референт діючої армії С. Петлюри в Кам'янці-Подільському.

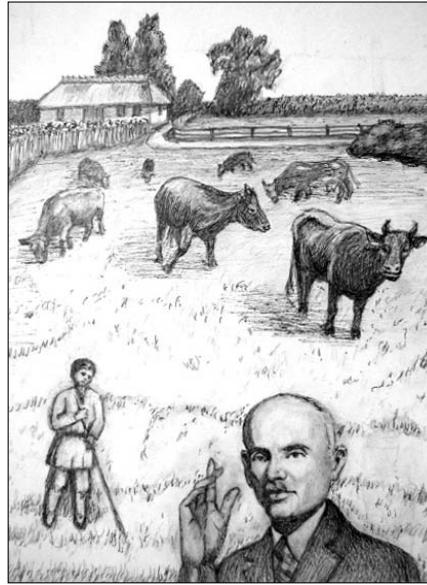
Наприкінці 1919 року з урядом Є. Петрушевича виїжджає до Відня, бере участь у дипломатичній місії К. Левицького до Риги та О. Назарука в часи його поїздки до Конгенгагена на переговори з радицьким послом М. Літвіновим.

Із 1921 року – чужина, далеко від батьківщини – США, де він виконує важливу місію – збирає кошти для уряду ЗУНР в еміграції. Його промови, звернені до українців, зворушили не одне серце.

А було йому тоді 34 роки. Писав статті в газету “Свобода”, піднімав в українців патріотичний дух.

Як трудоно і непросто було тоді, але знав, що крок за кроком требайти до поставленої мети.

Згадує ті часи і лист до громадсько-політичного діяча О. Назарука від 17 лютого 1932 року, в якому писав, що працювати представнику невизнаної держави, а ще такої, як наша, – річ нелегка: “Ta я ж як

приїхав, то слова одного цілими місяцями нігде не появляються про нас... а протягом кількох послідніх місяців раз в раз говорять про нас і обговорюють нашу справу з міжнародного становища”.

Лука переконаний, що робив усе для збору коштів позиції “Національної оборони” та “Фонду негайній допомоги рідному краєви”.

Тоді він зібрал понад 138 тисяч доларів США. А з 1923 року став ініціатором Об'єднання українських організацій і був обраний його генеральним секретарем до 1939 року. Це об'єднання зібрало близько півмільйона доларів США на різні завдання, на визвольну боротьбу. І ці гроші в рідному краї та за кордоном у Європі часто називали “мишугами”.

Лука не може оминути своєї журналистської роботи в “Свободі”, де з 1933 року і дотепер працює головним редактором цього найбільшого та найстарішого в усьому світі щоденника. Він пишається цим виданням, бо його читають усі українці в Америці. “Свобода” підтримує заходи на допомогу Україні та оборону тих українців, яких переслідує окупантський режим. Він уперше проголосив протест і вимогу розпочати розслідування голодомору в Україні 28 жовтня 1933 року в “Нью-Йорк Таймс”.

Лука оглядає свою бібліотеку. Є тут і політика з його власними книгами і упорядкованими працями про Україну, її видатних діячів.

Скільки написано за життя, недаремно він був дійсним членом Відділу Наукового товариства імені Т. Шевченка у США.

Нині думки летять на далеку батьківщину, яка ціле життя гріла його серце. Тож він був щедрим жертводав-

цем на народні цілі і в Америці, і для рідного краю. Грішми підтримував “Рідну школу” в Радехові, допомагав матеріально видавати НТШ у Львові твори Івана Франка, спонсував будову читальні “Просвіти” у Новому Виткові...

Hi, все-таки його життя було повнокровним і плідним, є що загадати, є про що розповісти, бо жив для рідного народу, дав багато про його світі долю.

Сьогодні Лука відчуває, як хотів би, щоб його земляки пам'ятали про нього, тож недаремно сказав близьким: “Як умру, то хотів би, щоб там, у моєму рідному Виткові, на цвинтарі, біля могили моого дядька, світової слави співака Олександра Мишуги, була би скромна таблиця, що на вільний американський землі помер січовий стрілець”.

Осінь перебирає спогади Луки Мишуги, як золоте листя. Вони світяться любов'ю і чистотою, бо якщо живеш гідно на землі, добре справи прославлять твоє ім'я наважди.

P. S. ...Через багато літ так і сталося. Символічний надгробний пам'ятник докторові Луці Мишузі встановлено в селі Новий Витків Радехівського району Львівської області, посвячення якого відбулось 20 вересня 2009 року. На ньому вибито дві дати: 30.X.1887–8.II.1955.

Є фото і напис:

Лука Мишуга

Д-р права, січовий стрілець, дипломат ЗУНР, редактор газети “Свобода у США”, вчений і громадсько-політичний діяч, жертводавець, захисник політімігрантів від СРСР. Впродовж життя був відданим Україні, її страждання були його болем, прославився і зупинив свою долю в Нью-Йорку. Похований в Гіллсайді. Н. Дж.

*Йому як пам'ятник,
нащадкам як пам'ять,
Живим як приклад
Залишив по собі.*

7 червня виповнюється 160 років від дня народження видатного співака Олександра Мишуги. У селі Новий Витків відбудуться урочистості на честь славного роду Мишугів.

дом... Третє в столітті похумре Різдво України без найменших вагань можна назвати періодом вбивства літератури як галузі культури, а культура розглядається як щось малостітне, бо головне – економіка, а не національний ідеал”.

Українська національна практика – це терпіння, вважав Р. Андріяшік. “Тобто найтяжча праця з усіх можливих і знаних, – писав у щоденнику, – сумірних хіба зі створенням світу, та й те мало сьомий день за день відповідчину. На жаль, мій народ не має спочинку”. Тому його твори без щастливого фіналу, його герой – не жертви долі, але через об'єктивні обставини ми їх не бачимо перед очима (це не відповідало б історичній правді). Вони стають жертвами чітко охарактеризованих політичних і соціальних сил. Проте, навіть гинучі, зазнаючи поразки від активного зіткнення з трагічною і жорстокою справжністю, вони вселяють переконання, що жили немарно.

Ні Достоєвського, ні Флобера, ні Бальзака не можна читати двічі. Перелік постатей, що стали інтелектом доби, можна продовжувати. Але всі вони мають спільну рису – їхня творчість пізнається один раз, як життя і смерть. В українській літературі до таких належить Роман Андріяшік.

Оксана АНДРІЯШІК

Минають 80-ті роковини від дня народження прозаїка Романа Андріяшка. Хоч би як запраглося без каяття і гіркоти запалити свічку над вічним спочинком письменника, та не вдається, бо доля великих людей – це доля країни. “Реальність тяжча за все, що відбулося в нашому національному минулому”, – сумно вирік Р. Андріяшік після виходу знакових своїх романів “Люди зі страху”, “Додому нема вороття”, “Полтва”, “Сторонець”, “Сад без листопаду”. У полі його письменницьких інтересів сув’язь минулого, сучасного і майбутнього України, а ще незображенна діалектика світу й антисвіту, життя і смерті, космос планетарної душі людства.

Р. Андріяшік чи не в кожному романі зумів запропонувати читачеві цілком нову, досі не знану в українській літературі концепцію: у “Людях зі страху” – життя на бункері, у “Полтві” символічно прозвучав мотив поневолення українців, а “Сад без листопаду” (1980) став першим романом, у якому йшлося про можливу атомну катастрофу. Його цікавили малодосліджені, або “білі плями” в національній історії. Тому в романі “Сторонець”, який 1998 року був удостоєний

На порозі всіх утрат

Серед розораної долі України XX століття розпуха і туга ходили за ним привидом, підстерігали розум і совість. Бо він належав до них, хто вслухається у безгомін віку і не має права дивитися байдужими очима. Бо він письменник, хоч і гірко цитує Олеся: “Краще наміми стати”.

вав на тлі складних культурних і політичних катаклізмів, на зламах епох, традицій, цінностей – лише тоді герой може впovні проявитися, вважав письменник.

Вслухаючись у підземний шум річки Полтви, яка й понині протікає під Львовом у каналізаційному колекторі, Р. Андріяшік заявив: Полтва – це Україна. Духовно блокована, підневільна і загнана на довгі роки. Ідеться про роман “Полтва”, після виходу якого творчість Р. Андріяшка була під забороною. Думки письменника розцінювалися як докumentальне свідчення проти епохи, автор

— Олександре Вікторовичу, розкажіть про себе і про той шлях, що привів Вас до Шевченка.

— Народився я 1979 року в Новограді-Волинському Житомирській області, 1997 року закінчив місцеву гімназію, вступив до Київського національного університету ім. Т. Шевченка, навчання в якому завершив 2002 року.

До Шевченка прийшов давно, ще коли навчався в університеті. Тоді відокремилася кафедра історії української літератури і шевченкознавства. Шевченка студенти йшли вивчати не дуже охоче. У нашому спецсемінарі було лише троє осіб, із них тільки я тепер активно працюю у шевченкознавстві. Але з року в рік ситуація поліпшується: Шевченка досліджують, захищають дисертації. Мое зацікавлення перейшло в дипломну роботу, яка переросла в дисертантуру. Після захисту університеті завідувачка відділу шевченкознавства Валерія Смілянська запросила мене на роботу в Інститут літератури для участі в підготовці "Шевченківської енциклопедії". Ще 1993 року вийшов на правах рукопису "Проект тематичного словника" — приблизний перелік майбутніх статей енциклопедії (блізько 7 тисяч). Певний час робота виконувалася як планове завдання Інституту, згодом кілька років — як держзамовлення. Спершу плачували видати 4 томи на заміні двотомного "Шевченківського словника" (1976—1977). Згодом стало очевидно, що матеріалу назбиралося на шеститомник, навіть більше, хоч ми намагалися подавати все сконденсовано, енциклопедично. Виняток — аналіз літературних творів Шевченка, на обсязі якого ми не економили.

Поетичних творів у Шевченка близько 240, 9 повістей, кілька статей, щоденник, листи тощо. Кожному літературному тексту присвячена окрема стаття. Ще близько 800 гасел про завершені мистецькі твори Шевченка, на віть про деякі незнайдені.

— Як працювалося над енциклопедією?

— Підготовка енциклопедії, яка розтяглася на стільки років, зумовила ревізію всіх наявних знань про Шевченка. Словник був доповнений іменами діаспорних дослідників. До доробку ряду шевченкознавців взагалі звернулися вперше від часу появи їхніх праць. За багатьма нашими довідками на півторінкі-сторінку лежить велика праця. Усі публікації треба було знайти (це не завжди просто), перечитати, стисло проаналізувати, подати квінтесенцію поглядів дослідника.

Багато нюансів в інтерпретаціях літературних творів. Проводиться перегляд низки концепцій. Це складна робота. Але ми даемо шевченкознавству і літературознавству загалом, зокрема вишівському, певний орієнтир. Це не означає, що все вже досліджено і пропонується залишебетонна концепція, як в УРЕ. Єдиного бачення у деяких випадках може й не бути, а часом і не повинно бути. Наш — лише один із поглядів, водночас ми претендуємо на академічність. Це покладає на нас велику відповідальність і непрості обов'язки. Неперевірені, випадкові, сумнівні відомості, сучаснікі міркування ми не вміщуємо до видання — прагнемо подати виважену, об'єктивну думку як певний підсумок дослідження, окреслюючи подальші перспективи розгляду того чи іншого питання.

Паралельно з нами працює Національний музей Шевченка,

Шевченко — явище незбагненне

У Національному музеї літератури України відбувається насичена Шевченківська програма до 200-річного ювілею Шевченка. На одному із заходів, який пройшов на високому мистецькому рівні, присутні слухали пісні на слова Шевченка у виконанні бандурристки Надії Боянівської, члени київської літературної студії "Перехрестя" (керівник Вікторія Осташ) прочитали твори Кобзаря, піаністка Наталя Гончарова виконала улюблену класичну музику поета... Однак родзинкою вечора стала розповідь кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника відділу шевченкознавства Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, відповідального секретаря "Шевченківської енциклопедії" в 6 томах Олександра Бороня. Олександр Вікторович закоханий у свою роботу і з радістю відповів на наші запитання.

який описує малярську спадщину Кобзаря. Працівники музею здійснили низку відкриттів: уточнили датування деяких сепій і акварелей, відкинули як достеменно нешевченківські кілька дубільних (сумнівних) творів тощо.

З великими зусиллями у грудні минулого року вже видали 2 томи, щоправда, мізерним накладом (2 тисячі), придбати книжки неможливо, бо надруковано їх за програмою "Українська книга". Для порівняння: перше видання "Шевченківського словника" мало наклад 50 тисяч, а 1978 р. з'явилось і друге. Отже, тоді розраховували на масового читача.

За планом у кінці року мусимо видати 3-й і 4-й томи. Міністр культури пропонує нам "стахановськими темпами" завершити роботу і надрукувати до 200-річчя Шевченка 5-й і 6-й томи. Це той випадок, коли втручання офіційних державних структур зовсім не на користь. Ювілей мине, а книжка залишиться на десятиліття чи й століття. Тут поспішати за рахунок якості матеріалу не можна. Якщо ми схильмо, помилюємося, то ця помилка піде далі, в інші праці.

Одна з важливих причин того, що робота рухається повільніше, ніж хотілося б, — занепад науки в Україні, зокрема літературознавства. Не з усіх напрямків шевченкознавства нині є фахівці. Наша енциклопедія багатопрофільна, включає теми "Шевченко і кіно", "Шевченко і театр", а також балет, музика, переклади, іноземні літератури, історія шевченкознавства, оточення Шевченка тощо — загалом 25 напрямків. Якщо є фахівець із певною галузі, часто він не знає шевченкознавчих проблем, якщо знає шевченкіану, то не завжди орієнтується у вузькофахових питаннях. Чимало дослідників, до яких ми зверталися в 1990-ті роки, померли: Леонід Большаков, Валентина Судак, Борис Хоменко та багато інших, як і деякі працівники нашого відділу: Микола Павлюк, Василь Бородін, Ірина Веріківська і замінити їх ніким. Професіоналів-мистецтвознавців, обізнаних зі спадщиною Шевченка, які працювали б з оригіналами, після смерті Володимира Яцюка в Україні немає.

Ми самі готовуємо видання до друку — до стадії оригінал-макету. В Інституті є літредактори, верстальник, коректор. Власними силами добираємо ілюстрації. Є складні проблеми, зокрема текстологічні. Не всі, наприклад, сприймають думку Василя Бородіна, що "Стойт в селі Суботові" — фінальна частина поеми-містерії "Великий лъх". Дехто розглядає її як окремий твір. Подібних випадків багато. Академічні шевченкознавці мусять іти до людей, пояснювати свої погляди, популяризувати наукові набутки.

— Як позначились на шевченкознавстві репресії 1930-х років?

— Те, що трапилося в 1930-ті

портрет Гребінки роботи А. Мокрицького, порівняв їх і засумнівався в атрибуції. Насправді він і схожий, і не схожий. В енциклопедії ми обережно атрибутуємо зображеного молодика як невідомого, але й висловлюємо таку гіпотезу: на акварелі може бути на малювано брата Євгена Гребінки — Миколу, який разом із Шевченком навчався у рисувальних класах петербурзької Академії мистецтв і згодом став відомим архітектором. Цим пояснюється схожість із письменником і те, що він у руках тримає малярський інструмент — муштабель. Отже, досліджувати є що і це дуже цікава справа.

— Нещодавно в Інтернеті на урядових сайтах розтиражували Вашу фразу, що Шевченко писав повісті і щоденник російською мовою. Чому це їх так зацікавило?

— Якось, коли я був у відділі на роботі, зателефонували з прес-служби уряду з проханням дати довідку: якою мовою написані повісті та листи Шевченка. Я докладно пояснив, що повісті написано російською, хоч російська ця дуже специфічна, українізувана, синтаксис подекуди український, деякі персонажі говорять впереміж українсько-російською. А скажімо, повість "Несчастний" написана літературною російською мовою, Шевченкові навіть вдалося відтворити діалектне російське мовлення. У "Наймичі", першій відомій Шевченковій повісті, навпаки — багато українізмів, які він у рукописі підкреслював, а ми це відтворюємо курсивом. Переважна кількість листів також написана російською, частина — українською, а деякі — мішано. У цьому особливий колорит Шевченка. Окрім того, всі знають, які умови були в імперії, особливо на засланні. Причин звернення поета до російської мови в різних ситуаціях (скажімо, коли адресат листа не знає української) насправді багато — у двох словах не поясниш.

Я не знову передісторії, що прес-служба уряду саме боролася із заявами одного з обласних осередків Народного руху, представники якого серед іншого зауважили, що Шевченко написав російською лише кілька оповідань. З моєї відповіді вихопили кілька потрібних фраз, розповсюдили. Я написав спростування на "Українську правду", але його не опублікували. Це зайвий раз доводить, яка в нас невільна журналістика.

Не можна бавитися в політичні ігрища і використовувати ім'я Шевченка у дріб'язкових суперечках. Є наукове вивчення Шевченка і є функціонування його обговорювання в суспільній свідомості. Щось висміювати з контексту і побивати іменем поета — завжди хибний шлях.

Інший разючий факт — Микола Томенко (народний депутат!) спонсорував два факсимільні видання альбомів Шевченка в упорядкуванні Сергія Гальченка (перший подорожній альбом 1841—1843 та альбом 1845 року) і тепер має великі перепони у презентації альбомів у навчальних закладах: йому не дають зможи зустрітися зі студентами ні в Черкаському національному, ні в Київському університетах. Такі от парадокси сучасного пізнання Шевченка.

Спілкувалася Надія КИРЯН

роки, — катастрофа українського шевченкознавства. Знищили ціле покоління. Втрати не вдалося відновити навіть за півстоліття. Розтріяли багатьох справжніх науковців, а потім і тих, хто їх знищував, критикував, намагався пристосуватися до радянської влади. Загинув у радянських концтаборах Борис Навроцький, сумлінний науковець, який уперше запропонував монографію про поему "Гайдамаки". І за обсягом, і за змістом, за рівнем викладу її досі не перевершив ніхто, хоч опублікована вона ще 1928 року. Ми донині на неї спираємося і використовуємо.

Дехто врятувався на еміграції, як Павло Зайцев. Нині повертаємося добрівок діаспорних шевченкознавців. Спочатку була ейфорія: мовляв, ось альтернативний, вільний погляд. Але й там була своя кон'юнктура. Скажімо, у перевиданні творів Шевченка в 14 томах (вийшло у 1960-х роках у Чикаго; перше видання за редакцією Павла Зайцева з'явилось в 1934—1939 роках — Варшава, Львів) у 2-й том не було включено поему "Єретик" із релігійно-етичних міркувань. Щоправда, що хибу виправили вже у 4-му томі. Ми намагаємося використовувати все вартісне, об'єктивне. І в Дмитра Донцова, і в Симона Петлори, попри деяку заполітизованість, були цікаві міркування про Шевченка. Євген і Оксана Нахліки, наприклад, написали для Енциклопедії велику розвідку з повним аналізом усіх шевченківських ремініценцій і алюзій у творчості Маланюка, його статей про доробок Шевченка. Такі дослідження ми намагаємося подавати як виняток якомога повніше.

У радянському літературознавстві її шевченкознавство зокрема було чимало сумлінної і чесної роботи. Це насамперед стосується текстологів і джерелознавців. Нерідко недоліки своїх праць розуміли й самі науковці, але не завжди могли писати інакше. Скажімо, набуточок того періоду — книжки Юрія Івакіна, його двотомний коментар до "Кобзаря"

«Я мрію про багатоповерхового українця»

Ярослав Мельник — «людина лісу», як він каже про себе, народився на Волині. Тривалий час мешкає у Вільнюсі, пише українською і нині більше відомий у Литві чи Франції, де вийшло чимало його книжок у перекладах, аніж в Україні. У 80-х роках він — активний літературний критик, який спровокував не одну дискусію.

Нарешті Ярослав Мельник повернувся — як письменник — додому, в Україну. Минулого року у видавництві «Темпора» вийшла його книжка «Телефонуй мені, говори зі мною». Презентації відбулися у Києві та Львові. Саме це видання увійшло в короткий список конкурсу «Книга року ВВС—2012».

Присутність Ярослава Мельника в культурному просторі України бажана й необхідна, бо він розширює їй урізноманітнію його.

— Ярослав, якою бачитеся Україна з твоєї європейсько-литовсько-французької перспективи?

— У мене таке враження, що Україну ще не зрозуміли, що це за диво таке в Європі. На Заході небагато ще людей розуміють, що Україна — не звичайна країна з «пострадянського» простору. Це не Боснія, не Словаччина, не Молдова... Навіть не Чехія. Це — гігант. Більшість людей на Заході про це лише починають дізнаватися і дивуватися. А це вже добре.

Україна — територіально найбільша європейська країна. А за кількістю населення співвіднесена з Німеччиною, Францією, Англією, Італією. Але знання про неї у західного обивателя мінімальні. Навіть чемпіонат з футболу дав лише поверхові знання.

— Які у «людів Заходу» міфи про Україну?

— Міфи про Україну дуже надумані: країна расистів (це Бі-Бі-Сі постаралося перед чемпіонатом), країна бідних заробітчан (так думають в Італії, скажімо), країна повій, країна «Фемен» (українки — це ті, що з голими грудьми)... І, звичайно, найбільш «значуча» інформація — «країна Чорнобиля». Прикро, але саме так сприймає Україну західний обиватель.

Не думаю, що Україна коли-небудь стане економічним дивом, щоби звернути на себе увагу. Або спортивним гігантом. Її шанс — культура. Прозвучати як країна культури. Ми як культурний феномен поки що терра інкогніта для Заходу.

Щодо моого особистого відчуття, то українці повинні дякувати долі, що їх так багато (навіть українськомовних ще багато — їх більше, ніж літовців, латишів та естонців, разом узятих!). Кількісно велика нація має теоретично і більший потенціал. Ми є велика нація. Тільки загнана в кут у своєї (?) країні.

— **Що для літовців може бути цікавим в українській культурі? Літературі? У чому, на твою думку, самобутність літовської культури?**

— З'язок із природою. Думаю, Довженко був би цікавий — не лише як кінорежисер, автор геніальної «Землі», а й як письменник. Та багато хто. Літовці, хоча і одна з найбільш католицьких націй в Європі, язичники в душі. Це їх тримає. Там дуже сильна поезія. І поети там досі — національні герої. Недавній відхід Юстінаса Марцінкявічюса, а тепер і Марцеліюса Мартінайтіса були новинами № 1 у всіх літовських ЗМІ. І це викликало багатотижневу розмову про їхнє життя, про їхню поезію, демонструвались фільми по телебаченню. Досить сказати, що в 90-ті роки книги віршів Марцінкявічюса виходили накладом 100 000 примірників і відразу ж зникали з прилавків. У Литві проживає три мільйони людей...

— Як вивчав літовську мову й коли відчув, що достатньо володієш нею?

— Допомогла філологічна освіта і знання інших мов. П'яту чи шосту мову вивчав легше, ніж другу чи третю. А тим більше, коли живеш у повноцінному мовному оточенні. Навіть прості українські заробітчани, приїхавши в Італію, починають говорити італійською вже через кілька місяців.

— **Що тебе особливо вражасе в літовській мові? Відомо, що вона начебто особливо споріднена із санскритом... Які паралелі з мовою українською можна віднайти в літовській, окрім того, що обидві належать до іndoєвропейської мовної сім'ї?**

— Справді, литовську мову вивчають там, де вчать класичні мови, санскрит. Є думка, що літовці «говорять санскритом». Звичайно, це не так. Але справді багато граматичних і лексичних моментів дивовижно збігаються. Скажімо, санскритське «Бог» — «Девас». У литовській це «Девас» (Dievas). Найдивовижніше, що і відміннання іменника майже збігається з литовським (практично ті самі закінчення). Цього року мені довелося презентувати свою прозу в Парижі, в Інституті східних мов і культур (ІНАЛКО). Я був здивований, що в групі, де вивчають (французи) литовську мову, студентів удвоє більше, ніж у групі українській. Як це зрозуміти? Мені пояснили, що литовську мову приходять вивчати чимало тих, хто вчить класичні мови. Санскритологи, як правило, поглиблюють свої знання санскриту, вивчаючи «живий санскрит», литовську мову.

Але не забудьмо, що в Україні є чимало людей, які вважають, що санскрит — це... «староукраїнська мова». Коли я був в Індії, цікавився хінді, прислушався до мови, в якій, кажуть, 60% слів санскритських. Мені багато що здивувало. Наприклад, їхні вельможі називаються «магараджі». Це слово і ми знаємо, бо дивимося індійські фільми. Це водночас і санскритське слово — «магараджа». Так-от, «мага» — це великий. А «раджа» — це правитель, король. Нічого не нагадує в українській? Велика (верховна) рада — це буквальний переклад, а до того ж ми маємо корінь «маг» — «мог» у словах «магія», «могутній», а значення слова «рада» як символ влади взагалі збігається зі словом «раджа». Так що це майже санскрит.

— **Так чи так — ми з літовцями родичі... Як твої діти опановували українську мову?**

— Треба з народження говорити з дітьми своєю мовою і вони говоритимуть без акценту, це буде для них рідна мова. Дитячий мозок надзвичайно відкритий для сприйняття будь-якої мови, якщо вона входить у нього з перших днів і звучить щоденно. Звичайно, для глибшого знання мови (писати, читати, розширювати лексичний запас) потребні вже зусилля, заняття.

— **Твоя сім'я — родина поліглотів. Розкажи про це докладніше.**

— Мови — це наш світ. Ми практично всі з'язані з мовами, і їх багато. Дочка вивчає десяту мову. Це вікна у світ. Також — інструмент.

— **Кого з літовських письменників — класиків і сучасників — любиш особливо і чому?**

— Поет Йонас Стрелкунас, про якого я встиг написати статтю, поки він ще жив.

Це поет від Бога, з сильним ліричним потенціалом. Це десь рівня нашого Леоніда Талала, кого я люблю ще з 80-х років. Сильні образи, метафори, які запам'ятовуються назавжди. Як талалаєвський хлопчик, який зник у малині «і не вийде звідтіля» (символ неповторності часу і нашої Самості), чи «дистанція пташиної довіри» Затуливітра. Нічого точнішого про природу людської довіри я ні в кого не зустрічав. У Стрелкунаса є вражаючий вірш, написаний нездадго до відходу. Там є метафора: твоя книга — це чорний ящик, який залишився після авіакатастрофи. Літак — це твоє життя, наповнене близькими людьми, які тебе любили, але вже нікого нема. Слова ніжності, а потім крики про поміч — усе в чорному ящику. Але «ніхто не прочитає, що в ньому записано».

Я люблю всесвітське в кожній культурі.

рі. Тоді ця культура, яка відкриває всесвітське, стає тобі рідною. Є інші чудові поети в Литві. І дуже добри прозаїки — просто серед прозаїків я для себе не знайшов такого, який би виразив саме мій світ. А от серед поетів — знайшов. Тому про них і говорю.

— **Які вади характеру зумів інтегрувати, аби вони сприяли особистісному розвиткові?**

— Непросте питання. Може, різкість? Різкість у житті — це погано. А в творчості — добре. Максималізм. Це пов'язано зі сміливістю.

— **Ти побував у різних куточках світу. Чим керуєшся, вперше потрапивши в невідоме місце? Як «обживав» його?**

— Справді, я не сиджу на місці. У весніні був у Луцьку на зустрічі письменників України, Литви, Білорусі та Молдови. Потім — літературне турне Франція—Швейцарія, Різдво, як завжди, зустрів в Україні, у березні — в Лондоні в Українському інституті, куди мене запросили презентувати прозу, потім проїхав під водою (незабутнє враження) поїздом до Парижа, де мав зустрічі з читачами в бібліотеці Петлюри і побував на Книжковому салоні... Це створює відчуття сюрреалізму і дає відчуття свободи, свободи від самого себе. Зміна місця. Я тут завжди згадую Сковороду — «Світ ловив мене, але не спіймав» (слова, які він просив написати на могилі). То чому Сковорода мандрував весь час? Постійні переміщення — це втікання від самого себе (суетного, низького) і пошуки себе справжнього. Своєї ідентичності. Це архетип, виражений ще в «Одіссеї». Після Парижа я опинився в Барселоні, а на Пасху — в своїх українських лісах... У нових місцях ти чужий і свій водночас. Досить дивитися на цей світ як на сон. Там поглиблюється твое «я», а все наносне злітає само.

— **Чи зраджував самому собі? Чи здійснилися мрії юності?**

— Намагався не зраджувати — і від цього чимало терпів. Тільки треба визнати, що тут означає «собі». Інколи мене питают, чому я не професор — закінчив школу із золотою медаллю, університет з червоним дипломом, мене в студентські роки прозивали «професор». Ніхто не сумнівався, ким буду. Але коли згадую свою юність, то не можу згадати, щоби коли-небудь мріяв стати «професором». Пам'ятаю, як після аспірантури Літінінституту мене Микола Жулинський кликав до Інституту літератури... Правда, додалось й особисте, сімейні обставини. Але завжди мріяв бути вільним. Не з'язним. І за це заплатив дорогою ціною. Та не шкоду. Напевно, не мрія би написати те, що написав, завідуючи кафедрою. Хоча поважаю моїх колишніх колег по критичному перу, таких ентузіастів своєї справи і справжніх

подвижників, як, скажімо, Михайло Слабошицький, Володимир Панченко...

— **Чи діяло в твоєму житті парадоксальне правило: «Немає нічого позаного, що не обертається б на добре»?**

— Завжди. Так і є. Бо ми не бачимо далі свого носа. Я закінчив школу в 16 років і дуже переживав, коли не пройшов медкомісію (по зору) на... будівельний факультет. Був просто у розpacі. Мотив (що хотіти від 16-літнього майже підлітка): там учився мій двоюрідний брат, старший за мене — я мріяв з ним жити в одному гуртожитку... Був би зараз виконробом.

— **Чи залежить твое натхнення від пори року? Коли і як «приходять» сюжети?**

— Не залежить. Залежить від «стану свободи». Душа має бути вільна від тривоги, від суети. Має відбутися фантастичне опускання в шахту самоті. Щоб однією злітали оболонки. Інколи свистить у вухах і захоплює подих, коли опускається з космічною швидкістю. Десь до ядра Землі...

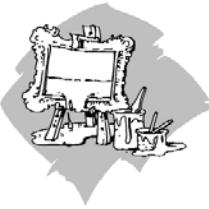
— **Як стежиш за українською літературою? Чого їй, сучасній, бракує, на твою думку?**

— Стежу уривками. Виричу Інтернет. Чесно скажу: став більше стежити, як повернувся творами в Україну. Як став існувати і для свого народу. Якщо я скажу, що їй бракує польоту над земним і конкретним, сильного загальнолюдського пафосу, то виставлю себе в непривабливому світлі: бо, по-перше, виставлю себе мало не прикладом, а, по-друге, література має бути різною. Більше того, люди живуть конкретними реаліями і література їм цікава, коли вона ці реалії описує.

Загальнолюдські поверхні є у кожноЯ людини, але у багатьох вони або недобудовані, або пустулють, на них — наче в якунебудь мансарду духу — рідко піднімаються. Що таке людина? За фактом, це істота, занурена в проблемі сьогоднішнього дня. Я навіть заздрю таким людям. Я би дуже хотів бути такою людиною — вичерпуватися сьогоденним, насущним. Кажу чесно. Мені здається, наскільки ці люди низькі, настільки вони глибокі своїм інтересом до дрібного і минуłого. Настільки вони по-своєму щасливі. Це парадокс.

— **Чи не міг би конкретизувати?**

— Коли я слухаю, з яким пафосом якнебудь сільська жінка розповідає про сусідку чи родичку, чи співробітницю, яка настутила її на мозолю — коли бачу, як горить її очі, як бризкає з рота слина, як вона вся кипить — я в захваті. Це мене потрясає. Шо людина, яка на порозі кінця (а ми всі на такому порозі), може стільки почутия, енергетики, сили вкладати в минуше. Усіх людей трясе від того, про що вони завтра забудуть і ніколи не згадають. Це приголомище.

Нatalia БУЛНОВА

Аналіз сучасного українського мистецтва засвідчує його тісний зв'язок з архетипами, які сформувалися у народному малярстві ще в XVI–XVIII ст. Ідеться про образ козака Мамая, іконографічне зображення якого — невід'ємна особливість творчих пошуків багатьох модерністських українських художників. Опрацювання надбань народного малярства сучасними митцями в різноманітних художніх стилях, техніці й матеріалі, у контексті сучасних манер і жанрів, показує генетичну спадкову лінію в творенні архетипічного образу козака Мамая.

Народна картина “Козак Мамай” неодноразово ставала предметом уваги українських і зарубіжних істориків, мистецтвознавців, етнографів, музеївників, починаючи від Данила Шербаківського, Аполлона Скальковського, Павла Жолтовського, Дмитра Яворницького й закінчуючи сучасними авторами Станіславом Бушаком, Тетяною Марченко-Пошивайлло та іншими.

Попередні дослідники класифікували картини “Козак Мамай” за певними ознаками, аналізували техніку малювання, компонування сюжету, образотворчу конструкцію, типологію персонажів. Ці твори досліджувались у контексті народного іконопису, портрета, розглядалася їхня соціальна значимість у житті суспільства, походження, важливість як історико-етнографічного джерела. Узагальнюючими роботами з вивчення картини “Козак Мамай” стали праці П. О. Білецького “Козак Мамай” — українська народна картина” та його послідовниці Т. М. Марченко-Пошивайлло “Козаки-Мамай”, у яких проаналізовано значну кількість робіт і здійснено їхню грунтовну класифікацію за певними ознаками. Розвиваючи ідеї П. О. Білецького, Тетяна Марченко-Пошивайлло детально дослідила символіку та семантику “Козаків-мамай”, ретельно висвітлюючи всі композиційні елементи картин: одяг, взуття, зброю, музичні інструменти, предмети особистого вжитку, складові пейзажного оточення. Дослідниця упорядкувала перший каталог “Мамай”, увівши до нього 74 картини, що зберігаються в різних музеях і приватних збирках. Вказані дослідження та узагальнення дають можливість дослідити інтерпретації народної картини “Козак Мамай” у сучасному образотворчому мистецтві. Незважаючи на популярність цієї теми серед українських митців, комплексні дослідження, присвячені аналізу традиційних та інноваційних елементів модерністської іконографії Мамая, відсутні, що зумовило вибір автором теми дослідження.

Різноманіття способів виконання картини “Козак Мамай” сучасними художниками величезне: від станково-монументальних полотен до схематично-обрисних зображень. Кожен автор у різних техніках і стилях подає особисте бачення кольорової гами, компонції елементів сюжету, портретного зображення народного героя тощо. Разом із тим усі твори цієї тематики об'єднуються

«Козак Мамай» у сучасному

поетикою мовного коду міфологічного світосприйняття. Традиційна композиція народної картини сьогодні виявляється не тільки в індивідуальній трансформації міфу, а й у творенні власних сюжетів та образів.

Тому заслуженого діяча мистецтв України Ореста Скопа, який уже понад 20 років створює серію робіт “Козак Мамай”, можна вважати ідеологом сучасного мамайства. Художник присвятив свої твори пам'яті бандуристів, кобзарів, лірників, страчених сталінським режимом у 1933 р. Іх було 300, і саме стільки ж “Козаків Мамай” Орест Скоп пообіяв намалювати. Сьогодні створено більше 200 полотен. Сам художник визначив призначення картин так: “Козак Мамай — просторовий проект: картини розходяться по всьому світу і засвідчують пам'ять про цих замордованих людей”.

На наш погляд, естетика Скопа не обмежується лише просторовими рамками: художник творить сучасний міф, особливість якого полягає у широкому, безпосередньому, стихійному вияві етнокультури українського народу — “духу України”, яскраво відтвореному у сюжетах. Основний елемент композиції — традиційна народна постать козака-кобзаря, котрий грає на бандурі; невід'ємна її частина — кінь. Художник змальовує його фрагментарно, не дотримуючись правильних пропорцій. Трапляються сюжети, де постать козака разом із конем утворюють обриси дерева життя або світового дерева, характерного елемента народної картини.

Орест Скоп трактує Мамая як космічний символ. Можливо, тому невід'ємним елементом його робіт стають птахи, які пов'язують світ видимий і невидимий, космічний і земний, сакральний і буденний. На полотнах О. Скопа зображені й інші елементи народної картини “Козак Мамай” — шабля чи спис, ріжок-порохівниця, сагайдак зі стрілами чи штоф. Усі речі створюють навколо козака своєрідне обрамлення з плавних хвилястих і округлих ліній, що в поєданні з самобутнім колоритом надає полотнам особливого елегійного звучання.

Певно, найулюбленіший атрибут художника — люлька, яка є в кожній композиції. Митець сакралізує цей елемент, про що свідчить характерне складання

пальців козака, який утримує люльку.

Продовжуючи життя страчених кобзарів на духовному рівні, Орест Скоп символічно змальовує їхні нереалізовані мрії. Тут і дівчина з коромислом, яка очікує на козака, і синє небо, пшеничне поле, водна блакить із човном тощо.

Але на відміну від традиційної народної картини, образ Мамая на полотнах О. Скопа набуває модерногозвучання. Приміром, “Кам'янський Мамай” постає в контексті духовної і екологічної катастрофи, яку переживає Україна сьогодні. Це своєрідний образний памфлет, у ньому автор висловлює свій біль за руйнацію і внутрішнього, і навколошнього світу людини. Поряд із традиційними для народної картини деталями (бандурою, яку тримає Мамай, конем, який очікує на свого господаря) з'являються нові символи — знаки екологічної катастрофи. Це — заводські труби, що забруднюють відходами чисті води Дніпра, обриси заводу брунатного кольору, пусті консервні бляшанки, рибні скелети, голодні пси, які б'ються за кістку. Масштабність екологічної катастрофи підкреслюють напружені, наївні нервові лінії, важкі сірі хмари, що з'явилися на місці світового дерева. Навіть птахи під націленими на них гвинтівками мисливців покидають створену художником реальність.

Певно, митець побачив квітесценцію цієї катастрофи саме в Дніпродзержинську — місту, яке

го народу, степовик, мандрівник, воїн, кобзар, мудрець, казкар і характерник в одній особі. Тому не випадково його образи зустрічалися в багатьох місцевостях України поряд з образами святих.

Для Мамая у виконанні І. Горобчука характерна глибока деталізація. Крім обов'язкових атрибутивів, автор додає сагайдак зі стрілами, пістоль, птахів тощо. Часто картини обрамлені рослинно-плодовим орнаментом із яблуками та виноградом. Іноді на задньому плані зображена церква, що свідчить про релігійність запорозьких козаків, іноді — дівчина. Обов'язковий елемент композиції — зображення дерева, переважно дуба, у тіні якого відпочиває козак. А. Скальковський пов'язував його появу на картинах із переказами про реальне існування “дуба Мамая” у Чигиринському повіті, під яким цей гайдамака буцімто ховав свої скарби. Нагадаємо, що для композиції народної картини було характерним розташування дерева з лівого або правого боку, не повністю, а лише частково (частини стовбура й одна-две розлогі гілки). Це робили свідомо, для того, аби зосередити увагу на головному персонажеві твору. Дуже рідко дерево розміщувалося в центрі полотна, позаду козака. На картинах пізнього часу (друга половина XIX ст.), яким притаманне помітне прагнення до симетрії композиції, зустрічалися навіть два дерева, розташовані з обох боків полотна. У народному світосприйнятті це дерево стверджує довговічність народу, його невмирущість, безсмертність, символізуючи зв'язок між поколіннями. Вносячи до створюваної ним композиції дерево як традиційний елемент народної картини, Іван Горобчук надає йому авторської трактовки, роблячи його родючим, уkvітчаним плодами-яблуками. Таким чином тема дерева Життя у автора переходить з біблійною легендою про дерево пізнання Добра і Зла.

Поетично-алегоричний напрям сучасної картини “Козак Мамай” розвивається у своїй творчості Евген Прокоф'єв та Анжела Прокоф'єва. Для розуміння феномену “Козака Мамая” і його існування в українському культурному контексті понад три століття важливими є зв'язки “легендарного козака Мамая” з духовними традиціями українського вертепу та кобзарства. Вносячи до композиції окремі елементи народної картини, художники надають характеру головного героя замріяності, душевності, втілюючи в цьому образі любов українців до своєї землі, історії, пісні.

“Мамай” Віктора Цапка нагадує героя давньоруського епосу: традиційний для народної картини кінь зображеній із крилами, він несеться попід хмарами. Образний настрій картини, від якої відходить вічність, поважно-урочистий, як у билин чи історичній думі. Він створюється завдяки замкнутості, урівноваженні композиції, ритмічним повторенням хвилястих і круглих ліній, насиченим згармонізованим кольором. Узагальнені обриси і форми надають картині монументальність.

образотворчому мистецтві

Торкаючись опису картини, можна зазначити: центральний образ — козак Мамай уособлює все козацтво як стрижень народної духовності. Войовничо шляхетний і величний у єднанні з Богом, він сидить у характерній для степовика позі духовного воїна. Козаком володіє спокій. Він урівноважений, непорушне його шляхетне обличчя, чистотою сяють очі, його погляд пронизує глядача, простір, Всесвіт. Інші складові частини композиції теж мають символічний характер. Поруч із козаком речі, які також означають їхнього господаря як людину військового стану. Зокрема шабля як продовження прадавнього чарівного культа меча, знак належності до шляхетного стану. Спис — обов'язковий елемент військового спорядження козака на картинах В. Цапка. Крім того, ріг-порохівниця, чаща, баклага або глек специфічної форми з водою чи узваром. Зображення копія присутнє на всіх картинах художника, без нього неможливо уявити козака ні в мирний, ні у воєнний час.

Інший образ Мамая, створений Віктором Цапком, — змієборець, міфічний Богатир — першопредок із Савур-могили. Цей образ співзвучний легенді, записаній краєзнавцем Л. Білоусовим, про боротьбу Мамая зі Змієм, який розоряв засновані на Приоріллі слободи. Мамай у седовищі простого народу вважався характерником, про якого ...повсюди добра слава ходила, що буцімто умів він і ворога рубати, і добре на бандурі грати, знав де, і в яку пору розрив-траву, молодило, і й інше зілля корисне збирати, зброю заговорювати, кров замовляти”. Легенда опisує бій Мамая зі Змієм, що ...з сильним посвистом до нього підлітає, крилами об землю б’є, куряви до неба здіймає... та й Мамай не зіває, шабля його блискавицею злітає, пазури і голови стинає”. Таким чином на полотні Віктора Цапка інтерпретується основний давньослов’янський міф, який перейшов у християнство, про боротьбу культурного героя зі Змієм, Добра зі Злом, Світла з Темрявою.

На східне походження Мамая на полотні В’ячеслава Гутири вказують монголоїдні риси обличчя. Видовжені й витончені пальці рук козака майже зливаються з музичним інструментом, який не існує сам по собі. Це ніби продовження образу — його душа, виражена у музиці. Художник також використовує на картині образ птаха — як місток між минулім, сучасним і майбутнім. Кобза в його руках — духовно-чарівний інструмент, символ душі народної, божественного призначення — акцентовано підкреслює високодуховний стан. Козак Мамай — мислитель, який творить думу про Бога, велич військової справи, великих воїнів і мислителів землі рідної, ратні подвиги, перемоги та силу зброї. Він існує у

ні погляди на філософію мистецтва. Приміром, християнська молитва “Отче наш”, закомпонована в одне ціле з образом козака Мамая, є своєрідним містком між християнськими й давньослов’янськими віруваннями, релігії яких тривалий час зберігалися на Вольних Землях Війська Запорозького і передавалися з покоління в покоління.

Пошуками архетипу козака Мамая просякнута творчість світлої пам’яті скульптора Володимира Наконечного, який створив серію об’ємних тримірних образів, на відміну від традиційно площинних. Знаменіті в Україні народні картини часів Запорозької Січі, де зображені легендарного козака Мамая, є іншими за стилістикою, але все-таки зобра-

них характерними для ментальності українців рисами, Мамай мирно сидить під сінню Оранти чи навпаки, прозайочно крутиль хвіст чортенят. Мамай у Наконечного не лише сидить, він стоїть, нагадуючи середньовічного лицаря, і навіть танцює. До народного канону найближча “Композиція X”, на якій Мамая зображені під світовим деревом, до якого прив’язано коня.

Авторське бачення образу скульптор висловив, втілюючи художній проект “7514”, що означає рік за українським календарем, представлений із 3 до 26 листопада на Національному художньому музеї України (м. Київ): “...Біля витоків української та всієї іndoевропейської культури — ведичний образ першопредка Мамая. Бо Мамай — чоловіче відзеркалення Мами, матері, берегині; воїн, батько роду. Степові, курганні статуй в народі називалися Мамаями. Відомий нам запорозький козак Мамай — це лише доволі пізній і канонізований образ. Насправді він прийшов до нас з історичної далечини, з архайній давнини, і літ’юму багато тисяч. Він — ніхто, і він — усе. Тотем, богатир-першопредок, воїк-жрець, (б)рахман, волхв, киян, кобзар, характерник, козак-запорожець. Це він зберігає дерево Роду. Страж і охоронець, Спаситель і мандрівний самотній лицар. Він вічний. Дохристиянська традиція не перевивалася у православному, зокрема козацькому середовищі, не повинна вона перерватися й нині”.

Від буддійської філософії скульптор запозичив ідею “тисячі Буд” як безмежності його втілень, створивши композицію “49 Мамай”. Кожна із заявленої автором кількості міні-скульптур представлена в окремому квадраті, створюючи загалом одну геометричну фігуру, наголошуючи на значимості Мамая для осмислення сущності традиційної ментальності українців — нашадків іndoевропейців.

На наш погляд, дуже тонко підмітив М. Ткач, що картина “Козак Мамай” ...має два рівні сакралізації: експліцитний (проявленій, видимий, зовнішній) та

імпліцитний (не проявлений, утаємничений, внутрішній). Але саме другий — не проявлений, як це характерно й для усого фольклору, якраз і зумовлює наявність усіх композиційних елементів твору. Отже, вони мають подвійний зміст: побутовий й знаковий.

Такий підхід відкриває широкі можливості для художників у створенні неоміфологем, в основі яких — народна картина “Козак Мамай”. У цьому напрямі працює відомий український художник Анатолій Фурлет, який у своїй творчості розвинув внутрішню символіко-метафоричну сутність образу. Його картини “Срібний Мамай” та “Золотий Мамай” дослідники вважають образною Біблією знаків, у якій “світ видимий і невидимий, макрокосм Бога-Природи і мікрокосм людини “внутрішньої” еднає світ символів...”. Сакральність образу Мамая митець підкреслює елементами, характерними для народної іконографії, наприклад, червоними пуп’янками квітів.

Семіотика образів Анатолія Фурлете складається з архетипічних “прозорих” знаків: козака Мамая (під “Світовим деревом”), козацького герба, хоругви, шаблі, щита, сагайдака, навіть драбин для штурму фортеці. Козак у творчості Фурлела виступає як “Воїн світла” і тому корелюється не тільки з образом світлого янгола, а й із “тоненькою свічкою євшановою”. Він часто представлений стилізованим вершником із атрибутами воїна (від скіфів і давніх русичів до запорозьких характерників), позначаючись символікою хреста із сонцем і місяцем або білого птаха з чорними відмітинами”.

Отже, в сучасному українському мистецтві образ Мамая залишається одним із найпопулярніших. Використовуючи традиційні атрибути народної картини, художники вносять до композиції нові елементи, творячи сучасні міфологеми, які відтворюють основні ідеї української ментальності, передають своєрідний код української нації. Утворчості сучасних митців образ Мамая викримлюється як універсальна основа міфопоетичної художньої реальності, що вводить у контекст онтологічної проблематики першообразу.

системі образів, які допомагають йому вдосконалуватися.

“Мамайська тематика” одна з провідних у творчості члена Національної спілки художників України Олександра Чегорки, який створив більше двадцяти образів Мамаїв. Ці полотна були представлені на персональній виставці “Пісня Мамая” в Музеї історії Дніпродзержинська. У серії графічних робіт митець гармонійно поєднав традиційну колористику петриківського декоративно-ужиткового мистецтва з сучасною образною стилістикою.

За допомогою тексту художник намагається висловити влас-

женням тієї ж сакральної сутності, що її творили давні кам’яні ідоли в наших степах.

Митець значно розвинув загальновідомий сюжет, створивши Мамая з шістьма руками, надавши таким чином схожості з індійським богом Шивою, чи зображенім героя з ритуальною чашею в руках у медитативному стані, неначе Будда. Іноді скульптури Володимира Наконечного нагадують архайній образ Керносівського ідола у вигляді “вершника”-стели — людиноподібного божества з кургану с. Керносівка на Дніпропетровщині. На інших композиціях, об’єдна-

лівий не лише інтелектуальний посил, а й візуальний, “бо найкращі думки сприймаються через серце”. Олена Іванівна також висловила думку, що нині, у час панування кітчу та технологій, дуже високо цінується самобутнє мистецтво, створене власноруч.

“У картинах Лариси Лукаш яскраво проглядається перетин східноазійської техніки й українського серця. У них ми бачимо себе, вони знаходять відгук у наших душах”, — переконана науковець.

“Її мистецтво пов’язане не з природою. З неї Лариса черпає образи й тво-

На перетині східноазійської техніки й українського серця

З ініціативи Центру фольклору та етнографії Інституту філології в холі Червоного корпусу Київського національного університету ім. Т. Шевченка відкрилася виставка робіт полтавської майстрині Лариси Лукаш.

Анна МУКАН
Фото Валерія ПОПОВА

Лариса Лукаш родом із Полтави. Член Національної спілки художників України. Навчалася у Львівському поліграфічному інституті імені І. Федорова за спеціальністю художник-графік. Два роки брала уроки в Якова Яковича Ніконенка в студії ПТМЗ. За

фахом майже не працювала. Батиком серйозно почала займатися з 1999 року. Опрацьовувала цю техніку сама, за книжками. Також створює прикраси з бісеру, листівки з батиком, текстильні колажі. Експериментує з технікою живопису. У роботах превалює фольклорна образність і мотиви. Любить працювати на самоті.

Виставку Лариси Лукаш відкрив проектор із науково-педагогічної роботи Володимир Бугров, подякувавши авторці за картини, він побажав пані Ларисі, аби

рить неповторну стилістику”, — переконана власніця галереї в Полтаві Юлія Петрушевська.

Сама ж художниця висловила надію, що її полотна зможуть зачепити серця присутніх гостей і надихнути на власну творчість у будь-якому виді мистецтва.

Цим рішенням РУХ продемонстрував приклад об’єднання та закликає інші національно-демократичні сили долучитися до об’єднавчого процесу, аби створити потужну правоцентристську партію, яка б активно впливала на політичне життя в державі, боролася за утвердження незалежності й демократії в Україні. Про це йшлося на прес-конференції в УНІАН керівництва об’єднаної партії. У ній узяли участь голова НРУ Василь Куйбіда, обрані з’їздом перший заступник голови партії Іван Засець, заступники голови — Віктор Лабазов і В'ячеслав Коваль (обрані від НРУ) і Світлана Ніколіна (від УНП), вона ще й голова Рівненської обласної “Просвіти”.

Голова РУХу **Василь Куйбіда** відповів на запитання “СП”:

— Який основний підсумок об’єднавчого з’їзду РУХу?

— Ми поставили за мету, усвідомлюючи відповідальність за долю українського народу, держави, об’єднати національно-демократичні сили. Зрозуміло, що коли говоримо про таке об’єднання, то спочатку треба відновити єдність самого Народного руху України — об’єднатися з Українською народною партією. Ми це вже зробили.

Вели і ведемо консультації з іншими партіями, які вважають себе демократичними. У кожній партії свої особливості, які необхідно враховувати. Наприклад, нині вже готова угода про співпрацю з Українською республіканською партією, яку очолював Левко Лук'яненко. Він позитивно висловився про об’єднання НРУ і УНП і заявив, що УРП та

Василь КУЙБІДА: «Ми показали приклад об’єднання. Слово за іншими партіями»

кож має бути в Народному русі України.

Сподівається, ці об’єднавчі процеси дадуть позитивні наслідки. І якщо хтось сумнівався у тому, що ми робили, то після 19 травня, маючи такий зразок політичної поведінки, громадянської множини, приєднається до нас.

— А чи не трактуватимуть це як поганання тепер уже потужним Народним рухом дрібніших партій?

— Вважаємо, що найкращий варіант — об’єднання партій, у яких одна ідея, ідеологія. Адже, на жаль, малі партії не впливають на політичні процеси. Намагання перетворити політичне життя в Україні на протистояння двох

19 травня оголосили про об’єднання в одну партію — Народний рух України двох частин колись єдиного, але 14 років тому розколотого НРУ. Українська народна партія того дня ухвалила рішення про вліття своїх членів у НРУ, а з’їзд НРУ проголосив відновлення єдності РУХу.

партій ми не підтримуємо. Наприклад, коли 2011 року і влада, і опозиція голосували за новий закон про вибори парламенту, піднявши прохідний бар’єр до 5 % з метою фактично знищити невеликі партії. Сьогодні наше основне завдання — усунути антиукраїнську владу, а для цього демократам треба не нищити один одного, а об’єднуватися задля протистояння їй, заради нормального функціонування Української держави.

— Чи обов’язково потужна об’єднана партія і далі називатиметься Народним рухом, коли до неї приєднаються ще деякі партії?

— Коли ми говоримо про об’єднання партій, це має багато складових: модернізація ідеології, організаційних структур, методів роботи. У Народному русі ще кілька років тому ставилося питання про можливу модернізацію пропорта, зміну назви. Але перемогла думка, що сила, яка привела до відновлення української незалежності, має залишитися такою принаймні доти, доки буде виконане основне завдання — утвердження цієї національної держави. А потім уже можна робити і модернізацію символів,

зміну назви. Яка сьогодні думка домінуватиме, не знаю. Але все має підпорядковуватися основній меті — усуненню антиукраїнської влади.

— Нашу газету видає потужна громадська організація — Товариство “Прогресів”, яке було національним союзником Народного руху від самих його початків. Тому деталізуйте означену Вами на з’їзді тезу — про відновлення в якійсь формі НРУ як справді потужного громадського руху. І яка тут роль і місце громадських організацій?

— Ми вважаємо, що змінити цю антиукраїнську владу можна, тільки консолідовавши і політичні сили, і громадські організації, створивши великий громадянський рух. Це буде і політичні сили, представлені в парламенті, і ті, які зараз поза парламентом, і всі громадські організації, які стоять на національній платформі. У зв’язку з цим Народний рух України ухвалив рішення про посилення співпраці з громадськими організаціями, на розбудову громадянського суспільства. До речі, так, як ми це робили ще 1989 року.

Я в Народному русі України з 1989 року, створював його перші осередки. Тоді у нас до керів-

ництва РУХу у Львові входили голови різних громадських організацій. І коли ухвалювалося якесь політичне рішення, то реалізовувалося воно також через громадські організації. На якомусь етапі, поставивши перед собою тільки партійні завдання, втративши зв’язок із громадськими організаціями, вважаю, ми програвали. Тож завдання сьогодні — відновити цей зв’язок, створити нові громадські організації.

Наše суспільство можна умовно розділити на кілька сегментів: українське громадянське суспільство; постсовєцьке суспільство з його цінностями; невелика частина, яка не ідентифікує себе з Україною, — нащадки різних загарбників, які тут залишилися, відверті українофобі. Наше завдання — розширювати українське громадянське суспільство. Воно й приведе до зміни еліт у державі, зміни влади. Завдання нинішньої влади — стримувати розвиток українського громадянського суспільства і консервувати та підтримувати совєцькі зразки. Во їх влада спирається саме на отої сегмент совєцького суспільства і на це українофобство як свою базу. А ми повинні зміцнювати свою базу — українське громадянське суспільство. А це розбудова громадських організацій, насамперед таких, як “Прогресів”.

Спілкувався Петро АНТОНЕНКО

● ВИБОРИ І ДОВИБОРИ

Опозиція хоче ліквідувати КС і розпустити Київраду через ЦВК

Лідер “Батьківщини” Арсеній Яценюк заявив, що одна з програмних засад опозиції — ліквідація Конституційного суду та передача повноважень конституційної юрисдикції Верховному Суду. Про це йдеться в заявлі Яценюка стосовно рішення Конституційного суду щодо проведення виборів мера Києва та місцевої ради в 2015 році.

Яценюк зазначив, що опозиція вимагатиме притягнення до відповідальності суддів КС, “зокрема й за зміну Конституції без волі народу України, антиконституційне скасування пільг для українців і позбавлення громадян права обирати собі владу”. “Опозиційні фракції звернуться до ЦВК із вимогою обнулення списків кандидатів у депутати Київської міської ради та складення мандатів”.

“Кишенський суд президента Януковича виніс рішення, яке мотивоване страхом влади перед програшем виборів у Києві”, — заявив Яценюк, а також наголосив, що президент намагається у будь-який спосіб утримати владу в Києві до виборів 2015 року, “адже чудово знає, що ці вибори він програє, а мирним шляхом владу віддавати не збирається”.

За його словами, рішення Конституційного суду про проведення київських виборів 2015 року — це продовження делегитимізації влади в Києві та в цілому в Україні: “Цей Конституційний суд навіть перевершив

попередників, які винесли рішення, що два терміни президента дорівнюють одному”.

Депутатам Київради передали “чорні мітки”

Громадські активісти передали символічні “чорні мітки” депутатам Київської міської ради. Учасники акції закликали депутатів скласти мандати. Організатори переконують, що робота Київради після 2 червня буде нелегітимною, оскільки законом передбачено обрання міськради на 5 років.

КВУ: порушення могли завадити чесному вибору мера Василькова

Комітет виборців України вважає, що процедурні порушення під час голосування і підрахунку голосів могли вплинути на результати виборів мера Василькова (Київська область). Про це заявив глава правління КВУ Олександр Черненко.

Експерт повідомив, що, за даними Васильківської міської територіальної виборчої комісії, за представника Партиї регіонів Володимира Сабадаша проголосували 3 тисячі 403 виборці, за кандидата від політичної партії УДАР Сергія Сабова — 3 тисячі 158. Явка виборців становила близько 35 %.

“Вибори були непростими — і під час голосування, і під час підрахунку голосів ми бачили певні процедурні порушення. Зупинили спроби вкидання бюллетенів, на деяких дільницях журналістів і спостерігачів вигнали з приміщення дільничної комісії”, — повідомив Крисько.

Правоохоронні органи мають розслідувати ці факти,

оскільки розрив між кандидатами невеликий.

Комітет виборців заявляє про масову фальсифікацію виборів мера Ялти

За попередніми даними міським головою Ялти обрали представника Партиї регіонів Сергія Лаша.

Водночас Кримське відділення Комітету виборців України заявило про грубу фальсифікацію виборів мера Ялти протягом останніх чотирьох годин голосування. Як повідомляє прес-служба кримського відділення КВУ з посиланням на свого голову Андрія Криська, до 18.00 низька явка виборців несподівано виросла, хоча спостерігачі громадської організації не зафіксували масового підвезення людей. Причому, цей сплеск електоральної активності супроводжувався низкою показових явищ, зокрема намагалися вивести журналістів і спостерігачів із дільниць, видавали бюллетені невстановленим osobam, а також члени комісій вносили якісь записи у списки виборців.

“Все це кваліфікували як ознаки однієї системної фальсифікації — викидання виборчих бюллетенів. І підтвердження не забарілися. На двох виборчих дільницях (у Ялті і в Гаспрі) спостерігачі КО КВУ зафіксували в urnах для голосування товсті пачки бюллетенів. Причому відразу після цього на одній із дільниць комісія проголосувала за видалення спостерігача з дільниці”, — повідомив Крисько.

«Захистимо дітей від Табачника!»

Georgij LUK'jančuk
Foto автора

Напередодні Міжнародного дня захисту дітей, за ініціативою Української партії громадські та патріотичні організації, що входять до Громадського руху “Українська патріотична альтернатива”, серед яких і ВУТ “Прогресів”, і Громадської коаліції “Анти-Табачник”, небайдужі громадяни провели біля Адміністрації Президента України акцію протесту “Захистимо права українських дітей від українофоба Табачника!”. Акція відбулася під гаслами: “Українським дітям — українські школи!”, “Чому навчає українських дітей “дешевий клоун і казнокрад” за висловом Колеснікова?”, “Геть українофоба Табачника від українських дітей!”, “Геть строїтеля “руssкого мира” з України!”.

У виступах на акції та у Зверненні на ім’я Президента України, переданому в Адміністрацію

Участники акції запропонували Президенту звільнити міністра-антидержавника.

Євген БУКЕТ

Ще перед початком фотоконкурсу оргкомітет завершив роботу над переліком конкурсних об'єктів, який складається з майже 7400 позицій. У цьому переліку заповідники, ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні дендрологічні, зоологічні сади і парки, а також пам'ятки садово-паркового мистецтва. Зазначимо, що в Україні це був перший повний перелік заповідних об'єктів, що потрапив до вільного доступу всіх користувачів Інтернету.

Взяти участь у конкурсі “Вікі любить Землю” міг кожен охочий. Для цього потрібно було зареєструватися у Вікісховищі — одному з сестринських проектів Вікіпедії і завантажити туди власноруч зроблені світлини об'єктів природно-заповідного фонду, вказавши при цьому ідентифікатор ID пам'ятки зі списку.

Усі фотографії, надіслані на конкурс, потрапляли до загальної категорії українських пам'яток природи, ілюстрували створений вікімедійцями перелік та сортувалися у службовій категорії конкурсу. Таким чином світлини стали надбанням людства — тепер їх може використовувати будь-хто з будь-якою метою, не забуваючи вказати автора і джерело, звідки було взято світлину.

Члени журі у кілька етапів обирали серед надісланих фотографій найкращі, а також відзначали в окремій номінації учасників, що завантажили на Вікісховище найбільшу кількість світлин природних пам'яток. Так було визначено 12 переможців, кращі робо-

Фотоконкурс «Вікі любить Землю» вітає переможців

ти яких Ви можете бачити на світлинах. Автори найкращих фотографій отримають призи від організаторів і партнерів фотоконкурсу “Вікі любить Землю” на церемонії нагородження, яка відбудеться 9 червня у Києві. До речі, постійним партнером фотоконкурсів, які організовує “Вікімедіа Україна”, є Всеукраїнське товариство “Прогрес” імені Тараса Шевченка, яке нагороджує призерів власною видавничою продукцією.

Серед різноманітних конкурсів у форматі Wiki Loves..., які проводять різні відділення Фонду Вікімедіа (Wiki Loves Monuments, Wiki Loves Pride, Wiki loves Sound, Wiki loves Libraries тощо), сьогодні лише фотоконкурс пам'яток став міжнародним. Результат України у конкурсі “Вікі любить Землю” майже такий, яким був 2010

року підсумок першого Нідерландського конкурсу “Вікі любить пам'ятки”. Щоправда, кількість пам'яток історії і культури на порядок перевищує кількість природних, що полегшує завдання учасникам. Тому, зважаючи на складність завдання для фотографів, початкову динаміку і кінцевий результат, конкурс “Вікі любить Землю” перевершив усі очікування. Організатори впевнені, що вже наступного року конкурс “Вікі любить Землю” стане міжнародним, про що уже ведуться переговори з відділеннями Фонду Вікімедіа в інших країнах.

Своїми враженнями про фотоконкурс поділилися члени журі:

Олексій Василюк, заступник голови Національного екологічного центру України:

“Вікі любить Землю” — не просто конкурс, а перша в історії України база фотографій природно-заповідних територій. В Інтернеті немає жодної іншої сторінки, окрім “Вікі любить Землю”, яка б містила назви і навіть короткі описи всіх територій природно-заповідного фонду України (ПЗФ). І це — велика відповідальність. Десятки сайтів, що містять інформацію про окремі заповідні території, не згадують і четверті наявних об'єктів ПЗФ. Тому кожен, хто додав своє фото до Вікісховища, зазначивши його належність до конкретної заповідної території — можливо, зробив унікальну справу”.

Вадим Перегуда, краєзнавець, президент історико-краєзнавчого клубу “Кліо”:

“Збереження природних пам'яток Батьківщини — це мить, у звичайному здавалося б погляді на речі, що оточують. Завдячуячи фотографії ми можемо затримати цю мить Гармонії і поділитися своїм відкриттям із близькими людьми. Фото, надіслані на конкурс, — це не тільки краса нашої рідної Батьківщини, це і поезія душі всіх її шанувальників!”

Аліна Севастюк, керівник відділу з розвитку бізнесу КПМГ в Україні, вице-президент Всеукраїнської ліги із з'язків із громадськістю:

“Фотопроект “Вікі любить Землю” унікальний за ідеєю, процесом збору та прозорістю оцінки конкурсних робіт. “Вікі любить Землю” — конкурс державного значення, який має довгостроковий ефект і є цінним у багатьох аспектах. “Вікі любить Землю”, на мою думку, виховує патріотизм і гордість за те, що ми живемо у такій красивій країні, та дає багатогранну уяву про вічну красу всієї планети Земля”.

“Тиха бухта”, Крим

Заказник “Хапхальський”

Острів Зелений у Корсуні-Шевченківському

Закінчення.
Початок на стор. 1

Дух Землі

Науково доведено, що ідентифікація етносу зі своєю землею відбувається передусім у суб'єктивній, глибоко підсвідомій сфері. Учений-етнолог Лев Гумільов розумів розвиток етносу та біосфери як взаємозумовлений процес. Нация (етнос) і природне оточення, в якому відбувається етногенез, для нього поняття єдині й нероздільні. Етнос у людини — те саме, що прайд у левів, — зазначав учений. Це форма існування виду Homo sapiens. Тому можна розглядати ідентичність етносу як функцію поведінки людей, що входять до його складу.

Сьогодні національний (етнічний) природний ландшафт

людина не може відмежуватися від природних умов, у яких народилася і сформувалася як особистість, адже від батьківської землі отримує живильні соки, наслаг для творчості, інтуїтивні імпульси для духовних пошуків.

Із природознавчого погляду, вище зазначене є достатньо аргументованим підтвердженням відомих екологічних закономірностей: принципу єдності організму й умов його існування та правила відповідності умов середовища генетичній приреченості організму.

Сьогодні національний (етнічний) природний ландшафт

невпинно змінюється, і для чистої, широї української душі ці зміни неприйнятні. Адже мудрість і моральне здоров'я нації, її розвиток визначаються тим інтелектуальним та енергетичним потенціалом, який вона отримує генетично від природи. Тому найважливішою умовою і стабільним чинником формування елітної, української нації буде збереження національного ландшафту.

В Україні Дух Землі (прояв високої єдності, незайманості природи і збереження історично-географічного ландшафту — кургани, городища тощо) нині понівечено, доведено до стану агонії.

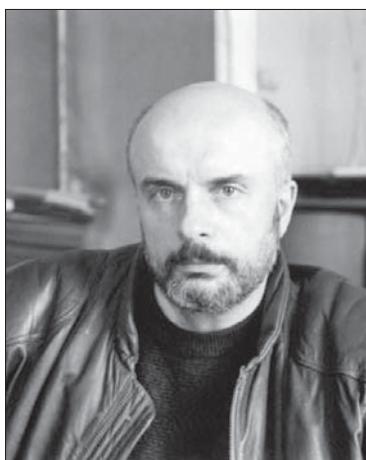
Робилося все це без думки про національне (бо, скажімо, скіфські кургани грабували не лише злодії українського походження), а тільки з метою забагачення. Безцінні для науки предмети скіфської культури вивозили з ринку “Горка” у Севастополі до США. За свідченням тодішнього директора Кримського філіалу Інституту археології НАН України Віктора Мица, Україна втратила цінності на сотні мільйонів доларів.

Різноманіття і стійкість природних екосистем (мальовничість збереженої природи) визначають їх продуктивність (врожайність), а життєвість соціальних системних утворень забезпечує ефективність праці і духовний потенціал людей. У

підсумку все це дає енергетичний заряд, пасіонарність, силу національного характеру народу.

Із часів трипільської культури (Аратти), Руської (кіївської) держави, Гетьманщини українська земля отримувала і донині зберігає позитивну інформацію (матеріали археологічних розкопок, літописні свідчення тощо) про людей, які переймалися суспільною організацією своєї держави, піклувалися про її соборність, велич і могутність серед народів і країн тодішньої ойкумені. Дух Землі надихав ідею державотворення, ідею боротьби за незалежність, за щастя власного народу.

Володимир ГЕТЬМАН

Олег К. РОМАНЧУК,
публіцист, шеф-редактор
журналу "Універсум"

"Те, кто победил, либо полегли на поле боя, либо спились, подавленные послевоенными тяготами. Остались у власти и сохранили силы другие. Те, кто загонял людей в лагеря, те, кто гнал в бесмысленные кровавые атаки".

Ніколай Никулин
"Воспоминания о войне"

Наприкінці 80-х рр. минулого століття російський поет Євгеній Євтушенко поділився з читачами "Ізвестій" своїми враженнями від побаченого у Німецькій Демократичній Республіці. Його вразив епізод із туристкою з ССРУ. У напівпритомному стані дівчина безуганно шепотіла: "За чого?!". Як з'ясувалося, це була трактористка-комбайнєр із далекого алтайського радгоспу (очевидно, не росіянка — замість слова "Почему?!" вживала словосполучення "За чого?!"), нагорождена за ударну працю путівкою до соціалістичної Німеччини. Шокована побаченям, комсомолка ніяк не могла зрозуміти, чому в ССРУ, країні-переможниці, люди живуть так погано навіть порівняно з НДР..

Справді. Німеччина війну програла? Програла. ССРУ війну виграв? Виграв. Але відмінність переможців і переможених за рівнем життя була більш ніж вражуюча. "Росіяни, наприклад, багато заявляють про перемогу в Другій світовій, але насправді вони не перемогли. Так, вони завдали поразки німцям, але не стали переможцями" (Олівер Баллог, британський русофіл).

Німеччина існує донині, а Советський Союз щез із політичної мапи світу. Німеччина процвітає, перетворившись на одну з індустриальних потуг світу, а Російська Федерація, яка оголосила себе правонаступницею ССРУ, аби вижити, розпродує природ-

«День Перемоги» як основний аргумент сучасної російсько-совєтської міфології

ні багатства і за вирученні долара та євро купує надійні німецькі "Мерседеси" та "БМВ"...

Попри це, нинішні кремлівські ідеологи та їхні резонери в Україні щороку напередодні 9 травня звикло починають експлуатувати советські пропагандистські кліше. Мовляв, сучасне покоління громадян колишнього ССРУ життям своїм зобов'язане геройчному подвигу советських людей над гітлеризмом. І це правда. Але не вся.

Поміркуймо. Хто найперш відповідальній за розв'язання світової бійні? Правильно: Гітлер і Сталін. Але витоки трагедії 1941—1945 рр., у яку втягнули мільйони українців, беруть початок у жовтні 1917 року, коли зграя міжнародних терористів і авантурників учинила заколот у Петрограді (підготовлений німецьким Генеральним Штабом і фінансований німецьким Імперським банком), й захопила владу, прикрившись демагогічними гаслами. Якби "інтернаціоналістське" шумовиння не розстріляло на Літейному проспекті 5 січня 1918 року мирну демонстрацію на підтримку Всеросійських Установчих зборів, а матрос Железніков не виголосив свій при- суд ("караул устал") молодій російській демократії, то не було б кривавої міжусобіці й більшевицької агресії проти УНР, Голодомору, Сандормоху, Биківнянських могил... Не було б червоної вождя і брунатного фюрера. Не було б війни в Афганістані й Чорнобильської трагедії. Та історія, як відомо, не визнає умовного способу дій...

У зливі інформації, яка нині безуганно заповнює мозок гомо сапієнса, вкрай важливо відстежувати заперечення чи спростування тих чи тих подій і явищ. При цьому йдеться не лише про констатацію заперечень і спростувань, а й про їхнє уважне вивчення та з'ясування — хто саме їх висловив і з якою метою. Це абетка розвідки, це аяз аналітики.

Чому 24 червня 1945 року Верховний Головнокомандувач ССРУ Йосиф Сталін не приймав парад Перемоги? Чому, наказавши відзначати 9 травня як день "перемоги советського народу", вже 1948 року генералісимус перетворив цей день із вихідного на робочий? Чому 1949 ро-

ку розпустили спеціальну Комісію з вивчення війни, а виставку-музей "Партизани України у Великій Вітчизняній війні", що займалася збиранням спогадів і документів, — закрили? Пояснення банальне. І Сталін, а згодом і Хрущов добре усвідомлювали, що помпезне святкування дня "перемоги советського народу" може роз'ятити в народній пам'яті болючі спомини про вкрай непривабливі сторінки війни, які дискредитують Красну Армію, її часто бездарних командувачів і саму советську систему. Ще багато було справжніх ветеранів, справжніх фронтовиків, справжніх героїв, які надто добре знали істинну ціну Перемоги, соціалізму інтернаціонального і соціалізму національного.

Лише коли замаячили перші ознаки загрози советсько-імперській ідеології, "дорогий Леонід Ілліч" у травні 1965-го відродив святкування "Великої Перемоги". Кремлю конче потрібен був символ, який допоміг би злютувати так званий "советський народ", що почав бунтувати проти системи, яка пообіцяла зазомбованім облудною пропагандою людям до 1980 року збудувати комуністичний рай на 1/6 земної суши. Поряд із міфом "Великої Жовтневої Соціалістичної революції" почалося інтенсивне творення міфу про "Велику Вітчизняну війну" — на ідеологічний конвеєр було поставлене кіновиробництво, написання літературних творів. Заповзято трудалися драматурги, композитори, художники і поети. Громадяни ССРУ зі слізами на очах вслухалися у проникливе виконання Львом Лещенком бравурно-ностальгійного "Дня Победи", за емоційним звучанням дуже схожого до класичного "Прощаємо слов'янки" Васілія Агапкіна...

У путінській Росії ідея "Великої Перемоги" перетворилася на своєрідний "останній бастіон" імперської ідеології, на табу, яке не терпить переосмислення. Найменша спроба створити об'єктивну наукову картину минулой війни розійнється як замах на щось священне й непорушне. На озброєння взято найефективніші закони семіотики для виведання злодіянь комуністичної системи, для створення новітньої міфології ХХІ століття.

ліття. Небезпечної та підступної, яка брутально заперечує природне право народу на цілковиту реабілітацію історичної пам'яті.

Москва зуміла окупувати інформаційний простір Української держави — телеканали заполонив советський кінохронік, примітивні кінофальшивки, від яких відгонять совдепівською пропагандою, російсько-імперським шовінізмом і мілітаризмом.

Але нещодавно на ТРК "Україна" відбулася прем'єра документального телефільму "1941. Заборонена правда". Кінострічка Ігоря Кобрина стала своєрідним застереженням тим українським політікам, які не помічають реставрації сталінізму в Росії, не усвідомлюють існування загрози авторитаризму в Україні. У фільмі чимало цікавих кадрів, переконливих коментарів і фактів. Та найбільше вразили свідчення фронтовика, професора Ніколая Нікуліна:

"На войне особенно отчетливо проявилась подлость большевистского строя. Как в мирное время казнили самых честных, интеллигентных и разумных людей, так и на фронте происходило то же самое, но в еще более открытой и омерзительной форме. Гибли самые честные, чувствовавшие свою ответственность перед обществом люди. Надо думать, это селекция русского народа — бомба замедленного действия. Она взорвется через несколько поколений в 21 или в 22 веке, когда отобранные и взлелеянные большевиками масса подонков родит новое поколение се-бе подобных".

Треба лише уповати, що не збудиться це похмуре пророцтво фронтовика, який по війні став знаменитим істориком мистецтв. Тому апологетам сталінізму, квасним советським патріотам, комуністам і російським шовіністам, які щороку 9 травня традиційно воювниче захищають свій "останній бастіон", рекомендую уважно прочитати "Воспоминання о войне" Ніколая Нікуліна, які побачили світ 2008 року у видавництві Державного Ермітажу, що в Санкт-Петербурзі: *"Немцы потеряли 7 миллионов вообще, из них только часть, правда, самую большую, на Восточном фронте. Итак, соотношение убитых: 1 к 10, или даже больше — в пользу побежденных. Замечательная по-*

беда! Это соотношение всю жизнь преследует меня как кошмар. <...> Люди, которые на войне действительно воевали, обязательно должны были либо погибнуть, либо оказаться в госпитале. <...> Меня от смерти спасало не только везение, но, главным образом, ранение. <...> Живы остались, в основном, тыловики и офицеры, не те, кого посыпал в атаку, а те, кто посыпал. И политработники. Последние — сталинисты по сути и по воспитанию. Они восприняли войну объективно просто не в состоянии. Тупость, усиленная склерозом, стала непробиваемой. <...> Воевали глупо, расточительно, бездарно, непрофессионально. Позволяли немцам убивать и убивать себя без конца"...

P. S.

Коли в телестудію ICTV на програму "Свобода слова" 22 квітня завітав народний депутат Вадим Колесніченко з георгієвською стрічкою, пришпильеною депутатським значком до лацкана піджака, то я, відверто кажучи, високих емоцій не відчув. Георгієвську стрічку з повним правом міг би носити, пріміром, мій дідусь, Іона Андрійович Романчук, старший фейерверкер 2-ї батареї 75-ї артилерійської бригади 31 армійського корпусу, нагороджений у Першу світову війну Георгієвськими хрестами та Георгієвськими медалями (першу медаль отримав ще в жовтні 1914 року "за отличие в делах против неприятеля со 2-го по 6-е октября 1914 г.") чи рідний брат моєї бабусі — кадровий офіцер Російської імператорської армії. Але це вже тема іншої розмови...

Фронтовиками були й мої батьки: Костянтин Іонович Романчук — рядовий Красної Армії (по війні — інженер-механік) та Катерина Микитівна Самченко — військовий фельдшер операційного відділення 134-го медсанбату 28-ї гірсько-стрілецької дивізії (по війні — лікар-кардіолог, майор запасу). Вони, справжні ветерани німецько-советської війни, розповідали про бачене й пережите неохоче, а коли й ділилися споминами, то вони (спомини) дуже часто не узгоджувались із загальноприйнятою в ССРУ оцінкою "Дня Перемоги". До речі, батьки ніколи не носили советських нагород...

Ось і зараз, якщо ця стаття буде надрукована, то в моєму районі її прочитає мало людей — "Слово Просвіти" передплачують одиниці, ми ж країне вип'ємо три пляшки оковитої, ніж закличемо до передплата-

ти на газету. Подивимося правді від: відомо, хто наші батьки? Найкращих людей, еліту розстріляно, винищено, вимордовано, розпорощено, а ми народились від тих, хто залишився, — зневірених і застрашених.

Я пам'ятаю референдум 1991 року про незалежність України. До нас приїхали похідні групи ОУН утверджувати українську владу на місцях. А що ж ми, східняки? Зрозу-

бандерами, фашистами, та ким хочете, і ми знову проголосуємо проти себе, проти України.

Ми стали дуже лінівими. Уже давно не судять за читання колись забороненої літератури, а ми її все одно не читаємо. У нашу районну бібліотеку канадські друзі України завезли 450 унікальних томів українською мовою, виданих у 1945—1990 роках, — читайте, навчайтесь! Ага, не на тих напали.

Але крига скресає. Виросто нове покоління українців, яке зуміло розібратися і голосувати за "Батьківщину", "Свободу", УДАР. Таких тут уже тисячі, а хотілося, щоб було сотні тисяч.

Однак ми тут. Нас не лякають пенсійна, судова, медична реформи й інші дурниці уряду, багато з нас не вірить ні у що, ми не прочитаемо брошурку "Хто такі бандерівці і за що вони воюють". Але якщо раптом будуть роздавати щастя, то ми зіб'ємо з ніг всіх і першим станемо до вікна, щоб його отримати. Це ми тут такі, поки що.

Вибачте, що так прямо та цинично, але мені від цього хочеться плакати.

● СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

Р. ПОТОКА,
м. Зміїв Харківської обл.

Хочу відгукнутися на статтю "Червона полула спаде, але не скоро", вміщену в числі 14 за 2013 р. "СП".

Так, ми, мешканці Сходу і Півдня, стоїмо на заваді успішного розвитку України, і причиною тому є 70-літнє панування советської влади на наших теренах. На заході України ця злочинна влада повністю була встановлена лише 1956-го, а по наших землях вони до цього топталися вже 35 років. Роки колективізації, Голодомору 1933-го, планових репресій 1937 року не минули без наслідків для тутешнього люду. Тваринний страх перед владою нам передав-

“Якщо миром, громадою обстоювати якусь справу, то вона житиме”.

Услід тринадцятому

Міжнародний конкурс з української мови ім. П. Яцика

Михайло СЛАБОШПІЦЬКИЙ, виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика

Це питання звучить од журналистів своєрідним рефреном при закінченні кожного конкурсу: що в ньому було нового й особливого? Пояснюю: особливе — те, що, не зважаючи на всі перепони, він таки відбувся. Здавалося, очільники Міносвіті зробили все, аби його нарешті закопати, а він — відбувся. Нове ж у нашому патріотичному марафоні — це нові учасники, нові імена в реєстрі переможців і призерів. А щодо якихось технологічних новацій, про які хочеться почути журналістам, то в організаторів думка трохи інша: маємо відправціваний у всіх моментах, неоднораз апробований сценарій, який дає широкий простір для реалізації ідеї Петра Яцика, що мріяє про такий масовий захід, який сприяє піднесення соціального престижу державної мови в очах школярів і студентів. Ми не охоплені жадобою реформування й перевтрансформування того, що довело свою життєздатність упродовж усіх років існування конкурсу.

Ми значно більше перейняті тривогою за його долю, бо не тільки Табачнику й К^о муляє око наш конкурс — на жаль, в Україні є чимало людей, які багато б дали, аби наш мовний марафон перестав існувати. І вони ведуть боротьбу з нашою справою, вдаючись навіть до інсінуацій і наклепів. Добре, що за нами і з нами ціла армія вчителів-словесників і конкурсантів, а також брендовість нашого конкурсу. Роки працювали на нас. Кожен турнір був ще однією перемогою. І всі разом вони склалися в явище, яке стало поважною дійовою особою національного життя і в Україні, і в діаспорі. Безперечно, сьогодні це наймасовіший національний проект. І якщо донедавна нам опікувалося, окрім Ліги українських меценатів, Міносвіті, яке офіційно було співорганізатором конкурсу (це значено в реєстраційних документах Мін'юсту), а також Мінкульт-

тури, Міністерства закордонних справ та Міноборони (в реєстраційних документах записано, що наш захід відбувається за їхньою участі), то тепер фактично вся вага конкурсу тримається саме на Лізі. Усунулися від нього не тільки Міносвіти, а й Мінкультури та закордонних справ. На висоті лишається тільки Міноборони, яке, приєднавши до участі в мовному марафоні десяток років тому, активно бере в ньому участь і сьогодні. І рівень організації мовного турніру в Збройних силах — справді зразковий. Міноборони також подає важливу допомогу організаторам конкурсу. Змінюються очільники міністерства, але це не впливає на стосунки міністерства й мовного турніру. На противагу Міносвіті, де воцаріння на престолі Табачника відразу ж засвідчило його антиукраїнські діяння. І заснування альтернативного турніру ім. Яцика конкурсу імені Т. Шевченка (в пресі його вже переназвали конкурсом імені Табачника), в якому цілковито розміто націєвірчується Яцікового турніру, — у Табачниковому заході йдеться і про мови нацменшин, і про літературу, і нова його ініціатива — конкурс із російської мови “Лукомор’є” — все це — концентроване вираження взорованої на Москву русифікаційної радянізованої політики очолюваного Табачником відомства. За всі роки незалежності України в нас не було на цьому посту такого відвертого україненависника. Чи й треба казати, що існування Табачника саме в цьому статусі безпосередньо несе загрозу національній безпеці України. Отакі маємо реалії державного й національного буцімто будівництва України.

Звичайно, можна в розpacії заламувати руки, мовляв, “що ми годні відійти?! Адже сьогодні в Україні — коли говоримо про владу — маже все проти нас!..” І це не буде жодним перебільшенням. Але це було б остаточним капітулянтством. Це ж найлегше — покликатися на несприятливість усього, ба навіть зловорожість до нашої справи й чекати сприятливіших часів. І так у чеканні, мов Робінзон Крузо на безлюдному острові, виглядати благо-

вінських змін. На зборах Ліги меценатів було чітко сказано: якщо конкурс призупинити, то його потім буде дуже важко відновити. Треба зберегти його за будь-яку ціну. Навіть йдучи на неминучі, зважаючи на миншій політичний контекст, втрати. Слава Богу, що ці втрати виявилися значно меншими, аніж ми допускали. Перший рік міністерування Табачника відлунився тим, що конкурс тільки символічно відбувся на Харківщині Й. Сумщині. Але в наступні роки він повсюдно повернувся до свого звичного формату. І ось навіть за резонансом і з підсумками тринадцятого турніру, який шойно завершився, можемо стверджувати: він за всіма своїми якісними показниками анітрохи не поступається жодному попередньому турніру. А що ж і де ж оті Табачникові “Лукомор’є” та конкурс ім. Шевченка? Чи ви щось добре чули про них? А врахуймо: конкурс ім. Яцика — це кошти меценатів. Ініційовані ж Табачником конкурси — це кошти з держбюджету. На що їх витрачають? На Табачникові забаганки далеко не українського наповнення.

Конкурс ім. Яцика врятували його бренд і громадськість. Виявляється, якщо миром, громадою обстоювати якусь справу, то вона житиме, незважаючи на жодні несприятливі обставини. Той, хто нещодавно мав змогу бути на закритті тринадцятого конкурсу в театрі ім. І. Франка, потвердить: він завершувався триумфально. І це по-казово. Поспілите рушенні юної генерації до державної мови не зупинили жодним чорним силам.

Як і щороку, 9 листопада, в День Української писемності, ми розпочнемо вже чотирнадцятий патріотичний мовний марафон. Цього разу — вже з Житомирщини. Це традиція: кожен новий конкурс бере старт з іншої області України, яка подаста сигнал на всю державу: новий мовний марафон розпочато! І, додамо, розпочато його в добрій вірі організаторів, що ця важлива державна справа матиме серйозний результат. Так сіяч, кидаючи в ріллю зерна, вірить, що вони дадуть дружні сходи.

Львівський коледж ушанував Лесю Українку

Ігор ГАЛУЩАК, Львів

Ідейно-патріотичному вихованню молоді у Львівському автомобільно-дорожньому коледжі приділяють виняткову увагу. Тут готують кваліфікованих фахівців із машинобудування і матеріалообробки, експлуатації та ремонту підйомно-транспортних, будівельних і дорожніх машин та обладнання, організації регулювання дорожнього руху, транспорту і транспортної інфраструктури тощо. Кілька років тому коледж увійшов до складу Національного університету “Львівська політехніка”.

Цьогоріч мінає 100 років, як не стало світова українсько-го письменства — Лесі Українки. На жаль, на відміну від Тараса Шевченка та Івана Франка, образ Лесі Українки не вельми часто втілюють у монументальних скульптурних образах. Тому відкриття її скульптурного образу у цьому коледжі стало подією небуденою й особливо вхідлюючою.

На урочистості, що відбулися на майдані навчально-виробничого центру коледжу, зібралися студенти і викладачі. Як розповів директор коледжу, людина неспокійної вдачі й життєвої снаги заслужений учитель України Тадей Боярський, відкриття погруддя безсмертної авторки “Лісової пісні” відбувається після встановлення тут пам'ятника Тарасові Шевченкові. А невдовзі завдяки зусиллям працівників

навчального закладу та меценатів поряд постане скульптурний образ Івана Франка. Зауважимо, всі три пам'ятники створені на основі відомих скульптурних робіт видатного українського монументаліста лауреата Шевченківської премії Еммануїла Миська, що свідчить про їхню неабияку мистецьку цінність.

Із нагоди відкриття погруддя доньки Прометея відбулося святкове музично-поетичне дійство.

«Скарб слова»

Анна МУКАН,

Фото

Станіслава ЗОЛОТУВСЬКОГО,

прес-центр Інституту філології

У День слов'янської писемності та культури православні та католики східного обряду вшановують пам'ять рівноапостольних братів Кирила та Мефодія. Авторами виставки є проф. Анісава Мілтенова й доц. Марія Йовчева. Работа над створенням плакатів відбувалася в Інституті літератури Болгарської академії наук. Левову частку унікальних пам'яток надали для опису приватним колекціонерам, а також Зографському, Рильському і Софійському монастирям Болгарії. Уперше виставку побачили мешканці Брюсселя на початку 2013 року. До столиці України “Скарб слова” привезла викладач Інституту філології Марієта Гіргінова. Адаптували тексти для українського читача студенти-болгаристи та викладачі кафедри слов'янської філології Інституту філології проф.

Ольга Паламарчук, радник Посла Республіки Болгарія в Україні з питань освіти та культури Петра Танєв, аташе з питань культури Ісмегол Ахмед, заступник директора Інституту філології доц. Валерій Чемес, голова товариства дружби “Україна-Болгарія” акад. Юрій Седих, представники посольства Сербії та Словенії в Україні, викладачі та студенти.

Цьогоріч в Інституті філології КНУ імені Тараса Шевченка відбулося урочисте відкриття виставки “Скарб слова”, присвяченої 1150-річчю Моравської місії святих Кирила та Мефодія. Авторами виставки є проф. Анісава Мілтенова й доц. Марія Йовчева. Работа над створенням плакатів відбувалася в Інституті літератури Болгарської академії наук. Левову частку унікальних пам'яток надали для опису приватним колекціонерам, а також Зографському, Рильському і Софійському монастирям Болгарії. Уперше виставку побачили мешканці Брюсселя на початку 2013 року. До столиці України “Скарб слова” привезла викладач Інституту філології Марієта Гіргінова. Адаптували тексти для українського читача студенти-болгаристи та викладачі кафедри слов'янської філології Інституту філології.

“Книжка — пам'ять цивілізації, перемога над часом, вічність. Кирило та Мефодій схилилися перед словом і книжкою — засобами пізнання Бога та світу”, — підкреслила святість місії слов'янських просвітителів Марієта Гіргінова та закликала до перегляду унікальної виставки задля глибшого пізнання своєї національної ідентичності.

І знову найкраща в державі!

Анастасія ЖАЛЮК

У Національному музеї Тараса Шевченка урочисто нагороджували переможців конкурсу, присвячених Шевченківським дням: III Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та XII Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості.

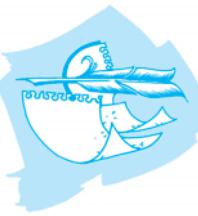
В урочистостях узяли участь перший заступник міністра освіти і науки України Євген Сулима, видатний український поет, голова Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка, Герой України Борис Олійник, директор Національного музею Тараса Шевченка Дмитро Стус, директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН Олександр Уодд.

Особливо приемно для Новодністровська те, що згідно з наказом № 448 від 17.04.2013 р., єдиний диплом I ступеня та іменний наручний годинник від Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України — на фінальному, уже державному рівні! — серед курсантів вищих військових навчальних закладів

України виборола випускниця Новодністровської гімназії, нині — курсант 4 курсу Житомирського військового інституту ім. С. Корольова Анастасія Багрійчук. Це вже друга перемога на найвищому рівні: 2010 року Анастасія посіла I місце у фіналі Міжнародного конкурсу знаців рідної мови ім. П. Яцика і III місце у конкурсі ім. Т. Шевченка на державному етапі.

Її перемоги — подарунок найкращому українському філологу і дорогій бабусі Тамарі Гончар, яка плекала знання мови з дитинства, а також — любій матусі, Інні Гончар, адже її поетичні паростки щедро проросли у донечці неабияким хистом. Її поетичні роботи увійшли до творчого доробку курсантів та викладачів ЖВІ НАУ — збірки “Поетична весна”, яка вийшла друком у цьому ж закладі 2010 р.

“Ваші твори, — наголошував на урочистостях Герой України Борис Олійник, — свідчать, що ви є свідомими громадянами нашої соборної, незалежної України і любите свій народ, а також переконують у тому, що ви — молоді покоління нашої держави — станете її надійною опорою”.

“Про козака, що не без долі,
І долю,
що не без добра”.

ДОЛЯ

Конвою крик, виття вівчарок,
Услід колоні — темний пил...
І гасить ген, мов недогорок,
Твій день
холодний небосхил.
Хіба ж уперше — злі ординці,
Гаркавий крик, цупкий нагай?
І ти — із віком наодинці —
Не віdstавай,
давай, давай!
І тільки в серці мимоволі
Десь потай приказка стара
Про козака, що не без долі,
І долю,
що не без добра.

ОДА ТВОРЧІЙ МИСЛІ

Залізом виривали мій язик,
Палили мое тіло на кострицах...
Я — вольності тисячолітній крик,
Дух непокори, людства дума віща.

Мене вгняли в мури кам’яні,
Арканили ордою з мого степу...
Та світ людський не ляже у труні,
І сонце не замкнути в темінь склепу.

Як землетрус, я рву колючий дріт,
Як промінь, вириваюсь я крізь гррати...
Я — творча міць, яка буде світ,
Хоч кожну ніч мене вели вмирати.

Вогонь не спопелить моїх одеж,
Залізо мої скроні не розкрає...
Я — дума Кобзаря, і Гой! — теж,
І тих, чиїх імен давно немає.

Я — мисль людська і правди пряма.
Приходь, живий, — мої вуста одверти.
Мій рух до сонця Землю поверта,
Утверджує Життя
над тлінню смерті.

РОБОТА

В кулаках у нього криці
Вся стотонна вагота.
Про державні таємниці
Він, звіріючи, пита.

Віктор БОЙКО, м. Харків

Японський ришка, аргентинський гаучо, український поет... Кожний елемент цього ряду — продукт світової історії, що зазнавав особливого впливу соціальних чинників, ставши характерним для визначення своєї нації у світовому суспільстві. Можна було б спробувати говорити й далі таким тоном, але полішими його на філософів, етнографів, істориків...

Хоча виникає інше поєднання знаних і звичних понять, якщо замінити прикметники на феодальний, парламентський чи радянський. Коли робити заміну в існуючому порядку, перші дві пари видаються недоладними чи й абсурдними. Зате вираз “радянський поет” упродовж багатьох десятиліть чомусь уважався чи не зразком або еталоном справжньої змістової гармонії. Він був, як “бумажний” (бавовняний) костюм із краваткою та парусиновими черевиками на святі міжнародної солідарності трудачих. Із неодмінною додачею до нього радісного (уголос: щасливого) обличчя, осяяного “мудрою” ленінською усмішкою з ясно-червоних полотнищ... Усмішкою професійного революціонера, який до партійної програми 1919 року заклав воєнно-комуністичну матрицю, що неухильно керувався його вірний послідовником — Сосо Джугашвілі...

Іще в школі, дивлячись на ілюстрації в подарункових довідниках із зображеннями національних костюмів народів “радянських” республік, я намагався подумки витворити національний костюм представника радянської нації (“по національноти я — советський”). Авжеж, на голові тюбетейка, як на фото у славетному М. Горького (що й у п’ятдесятих роках

Василь БОРОВИЙ

Боровий Василь Іванович народився 27 вересня 1923 р. в Харкові у робітничій сім’ї. Освіту отримав середню та спеціально-технічну.

1947 р. заарештований і засуджений “за антираіянську агітацію і буржуазний націоналізм”, тобто за вірші про голodomор в Україні 1933 р., надруковані 1942 р. в газеті “Нова Україна”, що видавалася тоді в Харкові. Десятирічне покарання відбував на Крайній Півночі (Росія).

1956 р. повернувся в Україну.

Із 1967 р. — редактор відділу поезії часопису “Прапор” (нині “Березіль”).

1973 р., під час погрому в пошуках “буржуазних націоналістів”, виключений зі Спілки письменників. Носив пошту, перекладав англійську та польську поезію.

1990 р. поновлений у Спілці.

Автор поетичних збірок “Березнева земля” (1961), “Розмова з флейтою” (1964), “Жито-життя” (1967), “Зелений парус літа” (1968), “Багряне серце землі” (1971), “Полінова снага” (1994), “Святогори” (1999) та книги статей і спогадів “В аркані Каєркана” (2001).

Лауреат літературних премій ім. В. Мисика та ім. П. Тичини.

Член Спілки письменників України з 1965 р.

Важко, з поглядом похмурим
Знов береться до пера —
До розстріляних під муром
І цього б додати пора.

Але ж дядько тільки морди
В коней вивчив, як не є.
І лютеє слідчий: — Бовдур!.. —
І в обличчя дядька б’є.

Вже давно б подавсь до неба
Сірий телепень... Та от —
Протокол по формі треба,
А селюк оцей, як дот.

Да! При трудному він ділі:
Треба ж витворить словна
З цього конюха з артілі
Терориста й шпигуна.

ОБЛАВА

(На позичену тему)

Я виріс у старих борах,
Та не казок дитячий страх
Запав у душу... Грали роги
Мисливським покликом тривоги,
І крався присмерк на вітрах.

Облава!.. Гасли промінці
В траві. У стомлений руші
Рушниця важчала. Та крові
Так прагли хори гончакові,
Що не спинялись мисливці.

А вовк — стомивсь. Він був старий,
Ta мудрий...

Враз, мов чорторій,
Із яру виринув. I — злобні
Пси й люди вслід.
В тій ворохобні
Чийсь відчайдушний окрік:
“Бий!..”

Вовк тужно глянув в небеса.
Страшна була його яса!...
В якісм спокої — що та рана —
Дививсь...

Нагледів отамана,
Напруживсь — і рвонувсь на пса!..

Одним поривом. То дарма,
Шо в серці вже й биття нема, —
Звіріним, чорним, смертним шалом,
Залізним горло стис оскалом,
І вже обох покрила тьма...
Я виріс... О стари бори!

В кулак ту істину збери.
Як світ померкне в круговерті,
Не дайся злобному.
І в смerte
У горло впийся — і помри...

1953. Норильськ

Я — твій пасинок? Нівроку,
В світі сиріт — не дива.
Та з мого малого кроку
Прилягла твоя трава.
Й від очей моїх блакитних
В підметах яснів ліонок.
І туман в лугах привітних
Засивів з моїх думок.
Ти шляхи ординські слала
Полінами та плачем,
Вік мій змалку годувала
Найтвердішим плескачем.
А підріс — в найглибші склепи
Замикала вже як слід,
Щоб в праправнуки Мазепи
Не подавсь мій вольний рід.
Так і ріс я — неслухняним,
Неприкаяним, як є.
А зозуля ранком раннім
Сотні літ мені кує.

Так дивно в соснах вітер колобродив,
Вишумлювало ніжно так зело,
І я забгнув, що в світ оцей приходив,
Коли мене ще в світі не було.

Із письменницької купелі

минулого століття дехто з моїх однокласників красувався в них, у багатьох викликаючи чорну заздрість). Сорочка, напевно, вишиванка (“І ми, Химко, люди!”). А штани — галіфе (позаяк *військовий* — головна людина в державі). Щоправда, й вишиванка навипуск, із кавказьким поясом (коняк, шашлик, кишиш — на урядових дачах під час голodomору). А на ногах — личаки (бо “старший брат” образиться). Це вже після ХХ партзанського стало зрозуміло, що цьому ансамблю бракувало арештантської куфайки (чи не основного елемента) як неодмінної ознаки нової нації так званого “соціалізма з человеческим лицом”... Якщо деякі елементи цього ансамблю тепер мені видаються не цілком істотними чи й не обов’язковими, то, на жаль, аж ніяк не стосується це неодмінної ознаки...

І поняття “радянський поет” з ідеологічним лейблом обов’язково мало орієнтувати “радянського” таки читача на те, що обраний для навчальної програми з літератури (чи вчителем для позакласного читання школяра) автор правильний — “радянський”, а не український або якоїс іншої нації (тобто “терорист” або “націоналіст”), “наш” (тобто, безнаціональний), бо хто не “наш”, той проти “наш”, той — ворог, того слід знищувати... Спроби з’ясувати, хто ж тоді оті “ми”, для цікавих закінчувалися вельми сумно.

Недарма ж на одному з літературних симпозіумів Ліїна Костенко сказала: “Українська література — це література заоборонених і загиблих, розстріляних і зацькованих, вигнаних і забутих, через деся-

тиліття згаданих, через півстоліття надрукованих...”

Рухаючись уздовж вектора, що спрямований на поняття “наш”, чомусь бачу на майданах міст, сіл і навіть глибоких хуторів навдивовижу стрункі ряди урядових портретів із інтелігентними обличчями, бездоганними зачісками, суворими поглядами ясних очей і неодмінно “мудрими” усмішками. Як у вождя, як у творця “мір-революції”, як у ліліча... Це вже по-тім видобуті з багатьох кілометрів кінохронік, архівів із грифом “совершенно секретно” то під час хрещовської “відлиги”, то за брежnevськими проморозків, то в роки горбачовської “перестройки” поставатимуть хижі оскали звірівих морд, жорстокі погляди майстрів тортур і творців голodomору, самовідданіх борців із контреволюцією та (найголовніше!) “буржуазним национализмом”...

“З жестом суворим і простим...”, “Партія веде...” — ознаки того часу (питя кумису в ханському наметі, за висловом Маланюка). Періодика діаспори хтозна чи безпідставно зауважувала, що “Тичина уже не перший рік цілует криваву пантофлю”. Рядки курсивом, лише за сприятливих обставин гарантуючи життя їхнім авторам, водночас були програмними для “гвинтиків” тогочасної державної машини (уголос: потенційних мешканців архіpelagів із соловецькою специфікою).

Веретенченкова метафора “бенкету зими і чорного вороня”, як і голodomорівський “зимовий псалом” Олександра Коржа, побратима Хвильового з валківських Огульців, була характерним антиподом тих ознак українських, як і всесоюзних реалій.

А переповнений трьом вантажної баржі на початку 50-х рр. минулого століття, що пливе за течією “радянської” ріки Єнісеї, схожий на Ноїв ковчег, і в ньому — не “наші”, сиріч не “гвинтики”, тобто вороги, яким варто чекати Армагедону щомісяця... Бо вгорі, у квадратному отворі сіре небо на багнетах конвоїрів... Отут якраз місце для читання віршів українською. Віршів Василя Борового, з того ж таки Харкова, що й побратим його — Олекса Веретенченко. Може, й не проб’є камінням порогів дніща баржі, бо тоді якщо не захлінешся єнісейською водою, то дістанеш кулю від конвоїра (уголос: *головної людини в державі розвиненого соціалізму*). За сприятливих обставин, залишається рядки хоча б “проліскового” вірша (нехай і не Василевого), а то і його власні, написані огризком олівця на клаптику паперу, виміненого за пайку арештантського хліба...

Абсолютна переконаність начальства (ряди урядових портретів), що душі не “наших” мусили зігрівати “зеківські” лахи з персональними номерами на спинах (замість “серпастих і молоткастих”) і тюремна баланда та рятувати від цинги по-оленячі видобуті з-під снігу стеблинки ягель... Якщо, певна річ, не доконають вісімдесятградусні морози заполярної тундри, коли, за словами нашого сучасника, “одна частина населення сидела в лагерях, друга их охораняла, а третя ковалася кадри для першої и другої... Священиків і поетів, за інструкцією, підписаною самим Лаврентієм, мали зробити “нашими” найтяжчі загальні роботи... (це подумки: були пастирями — ста-

То я за обрій, сповнений грозою,
Хмарини слав житам навздогінці;
То я — світівськ щасливою сльозою
В найменшої дитини на щоці.

Дарма, що день мій облітав, мов сонях,
І ніч чавунно човгала здаля,—
То на моїх натруджених долонях
До сходу оберталася Земля.

3 НАЙПЕРШИХ ВІРШІВ

Скільки співу над рікою,
Материнки, перегрому!..
Я не знав весни такої
У переліску малому.
Явори, як сині мітлі,
Вітровій метуть з дібриви,
І горить яскравим світлом
Листя точене дубове.
А на нього роси впали,
Наче срібні намистинки.
І — як здавна — закували
В далині зозулі дзвінко.
І здалось — в цвіту і блиску
Над співучою землею —
То озвались в переліску
Весни юності моєї.
Ніби б'ють у далynі дзвони,
Десь відлунає кування.
Душу знов бере полоном
Змалку знане віщування.
Вірю: будуть дні квітчасті!
Це ж зозулі прилітали
Повернути роки щастя,
Що в дитинстві накували.

ПОЛИНОВА САГА

А під дощем — як терпко й гірко віє
На всіх вітрах настоящий полин...
Шепоче щось — і висловить не сміє,
Немов полин на цілій світ один!
Хрещатий, сивий — без окрас і зваби,
Печерних предків диким посланцем
Він задавливався в камінні очі баби
Із скіфських літ — і наливавсь свинцем
Ординців свист — і горя крик за ними,
І скрип мажар — чумацьких, степових.
Од них пойнявся думами терпкими
І шум тривожний взяв полин від них.

нете отарою, були провісниками свободи — станете рабами). Щоб оскали звірячих морд начальників норильських таборів парадоксально пасували до виснаженного (уголос: щасливого) обличчя потенційного будівника комунізму...

Прочитайте неодмінно “Вовчу баладу” колишнього “зека” Василя Борового, який уперто не вірив і не вірить у вичитану в таборі з китайського детективу тезу буддійських ченців про те, що “ми — істоти нульового буття”. Там — про наше минуле. І про (тепер уже, після Угорщини, Чехословаччини, Афганістану, Ічкерії та Грузії) явну небезпеку нашому майбутньому. Може, й ви, як колись Гайнріх Гайне, з жахом подумаете про ті часи, коли до влади прийде комуністи й викинуть лілієй через непотрібність...

Одному з харківських чиновників од культури якось спало на думку назвати Борового колабораціоністом... І за що? За те, що він, “малий самовідець голодомору”, в окупаційній газеті “Нова Україна” видрукував вірш про те, як “навіть з рук дитячих злі катоги виривали український хліб”. По заслузі, мовляв, його разом із Борисом Чичибабіним виключили зі Спілки письменників. Як же тоді назвати енкаведистів, що перед приходом фашистів до Харкова спалили тиروم разом із 1200 в'язнями! А ще кількасот заарештованих “нашими” і кинутих у вогонь у селі Непокритому... Там у пекельному полум’ї загинув геніальний Свідзинський. Навряд чи згаданий вище “гвинтик” державної машини розумів, що Боровий, як і все його покоління, опинився перед жорстоким вибором, за словами Івана Дзюби: “Із Сталіним проти Гітлера чи з Гітлером проти Сталіна, шукаючи власної орієнтації”...

Понад сорок літ у мене на поліці дорослішає, але не старіє, одна з пер-

Віки топтали — долею крутою,
Жахтили низом тіні від заграв...
І так він переповнівся гіркотою,
Мов сльози світу в себе увібрає.
Важкі — чумацькі, вічні — материні,
Й дрібні, як сіль, — заблуканих сиріт...
І ліг, мов хмара, сумом по долині —
Легкий, як легіт, і цупкий, як дріт.
А вже над ним ракет круглі орбіти —
Свинцево-сизій, він тремтить, мов дим.
І довго щось пригадує на світі,
Як дівчинка нахилиться над ним.
Чаклунське, щось таємне, щось первісне,
Немов благання крил:
Полинь, полинь!..
...Коли ідеш між люди, щира пісне,
Візьми снаги у нього.
Він — один.

ЧИТАЮЧИ СКОВОРОДУ

Нет іншаго и горчайшаго нещастія,
как когда душа болит. Она болит
тогда, когда болят мысли...
Г. С. Сковорода

Не болить мені з золотом скриня чужа —
Найдорожчий метал переточить іржа.

Вкриє порох земний — із гучним перначем
Срібні персні владик, як і кості нікчем.

І віки — пішаки, як одвічна печаль,
Затуманять царівні ясну пектораль...

Час тече у лиман, як широкий Дніпро.
Де скарбівні, в яких збережеш ти добро?

Тож чи спадком отим перейматися слід?
Мертвим оком зорити з глухих пірамід?..

Є один — найтревішій, нетлінний запас;
Твій у вічності час,
май у вічності час —

Той, що нитку снує життедайну для нас,
Щоб людиною бути,
поки ще не згас.

ших збірок глибоко шанованого мною, справді українського поета Василя Борового “Жито-життя”. У кожній збірці, хоч як дивно, шукаєш не лише автора. Шукаєш, що він, зовсім не знайомий із тобою, зумів написати й про найзначніше для тебе... Може, про те, що “є в вічності людський потужний розум і найсвятіша віра — правоти!”

Говорити про його поезії та переклади — справа невдячна. Як пісні треба співати, а не розводитися про них, так написане поетом треба читати. Доброзичливо, довірливо, широко, чесно. Так само, як воно й було ним написане. А при нагоді приїздіть до Харкова. Може, десь на Чернишевській чи на Сумській стрінєте доброго чоловіка Василя Борового, “який не тільки писав націоналістичні вірші, а ще й був у 1942 році організатором націоналізму” (тож колишнього в’язня “долини смерті” Каєркана), колишнього електрика постсталінської доби, редактора відділу поезії часопису “Пропор” у роки хрущовської відлиги, людину душевної чесності, глибинного творця “простої” виразності, справедливо поновленого в один день із Миколою Руденком у Спілці письменників іще в пам’ятний рік здобрutta Україною незалежності.

Боровий не бажає помсти своїм кривдникам. “Ми пости. В нас нема північної жорстокості” — говорити він в унісон Хвильовому, адже прощати ворогів — це полюські. У порядніх людей нелегкі долі. Пан Василь, за його ж словами, хрещений у нині зруйнованій церкві на Старій Основі, що стояла колись у знищенному більшовиками маєтку славетного Квітки. Отже, він — із письменницької купелі.

Наш, український поет Василь Боровий.

Хосенна праця (Левко Різник «Доктор і професор», Львів, Світ, 2011 рік)

Зиновій ГАЄЦЬКИЙ,
с. Лісневичі, Пустомитівський р-н

Роман “Доктор і професор” — третій із трилогії Левка Різника “Самотність пророка”, “Поет і Владика”. Всі книги об’єднує непересічна постат поета-енциклопедиста Івана Франка. Він, як і видатний історик і громадський діяч Михайло Грушевський, як духовний провідник галичан Андрей Шептицький, мав визначальний вплив на життя і розвиток українського суспільства в епохальні часи кін. XIX—поч. XX ст.

Основа роману — півтора десятка (1894—1905) цікавих і, напевно, драматичних років співпраці І. Франка і М. Грушевського у Львові. Молодий, але амбітний професор історії та відомий європейський поет, досвідчений громадський діяч, які, допомагаючи один одному, ведуть виснажливу, але успішну боротьбу за українізацію суспільства, за український університет, за НТШ-зародок Академії наук. Ця боротьба, радше війна з урядовими австрійськими колами, з польським опором, та й зі своїми доморощеними патріотами, серед яких виділяється Миколаць Шухевич, самовільний посол О. Барвінського, “славний” Анатоль Вахнянин і навіть заздрісний М. Павлик...

Яскраво Л. Різник описує когорту історичних осіб: політиків, громадських діячів, письменників, групую їх за ступенем важливості для української справи, чи навпаки — відносності до неї. Цікаво письменник вибудовує ієархію галицьких мужів за ступенем їх значимості для України. Не без гумору він “розсаджує” їх по рядах. У перший ряд “поджентльменські” — жіноту: Н. Кобринську, О. Кобилянську, далі — Л. Лепкій, А. Чайківський, М. Павлик, К. Паньківський... “У другому ряді стоять мужі — “звинній” І. Копач, В. Гнатюк (з езопівським поглядом), незворушний О. Маковей. “У третьому ряду — наймолодші зі “славних”: І. Петрушевич, Ф. Колесса, Й. Кишкаревич, І. Труш, Д. Лукіянович, М. Івасюк... А щодо інших, то — з притаманним іменем гумором “скромно”: “І ось двоє... найнижчі за ростом, але найвищих за працею і талантами, — Мих. Грушевський та Ів. Франко”...

Кожна особистість, кожен образ запам’ятовується надовго своєю індивідуальністю, настільки викарбувані вони рельєфно в нерідко дотепних міні-характеристиках. Ось, наприклад, як “малює” І. Франка у листі до М. Грушевського Кониського: “Рижий!.. Рижого — кого насамперед треба остерігатись у Львові. Колючий-бо, гострий-бо, неперебачуваний... сто копанок чортів йому в ребро! Єдиний Франко серед львівської літерацької інтелігенції має на голові волосяк з мідного дроту, червоні очі, як у ангурського короля, лице золотистою пергою обсипане. Явно міченій чортяком!”

Глибоке знання праць І. Франка та М. Грушевського, середовища, безпомилкова орієнтація в історичних подіях, в наукових літературних, громадсько-політичних течіях і партіях, в ідеологічних, філософських концепціях, у насущних проблемах суспільства, розуміння тієї епохи дозволяють письменнику без напруження втілюватися в образи головних персонажів. Тому так невимушено природно і живо він виписує портрети, діалоги, що постійно відбуваються між І. Франком, М. Грушевським, іншими персонажами. Сприймається все це так, ніби автор перебував на місці зображеніх подій.

І. Франко у романі Л. Різника характеризується різносторонністю, тепло, симпатично. Як учений, глибокий знавець історії, культури, літератури європейських народів, античного світу, як геніальний поет, і як безкомпромісний захисник українства. Вже не кажучи про свою епоху, у якій безпомилково орієнтується і відкриває очі М. Грушевському на народовство, фальшивий і корисливий патріотизм, на галицьку тусовку, політичні літературні течії,

чі, на проблеми жидівства, полонофільства, москофільства. Сам Л. Різник розрізняє типи москофільства: старорусинське, як противага пропольському; хлопське і панське москофільство, а ще сикофантське, тобто шпіонське... “різко осуджуємо москофільство сикофантське та шпіонське, що є служкою нинішньої російської державної машини; москофільство платне й гідне всякої погорди”. Письмо Л. Різника таке яскраве, що, мимоволі, ним описане починаєш порівнювати з сучасністю: ось така проекція на нинішні події.

I. Франко — категорично-безкомпромісний, непоступливий, часто собі на шкоду. I це добре усвідомлює розважливий М. Грушевський, який у силу своєї ділікатності дипломатично уникає “дразливих” тем у розмові з поетом.

Дуже широко і тепло характеризуються М. Грушевський і І. Франко у відносиах з іншими особами, особливо, що стосується їхніх дружин. Маринця-галичанка, що вийшла заміж за “східника” Грушевського, яка душі “не чаїла” у своєму Михасеві, у всьому симпатизує І. Франкові — своєму улюбленому поетові, широко переживає за нього у повсякденні його боротьбі з седовищем і в літературі, і в суспільному житті. Виписана вона в романі, як мудрий педагог, як щира по натурі і добра людина. Вона інсінктивно орієнтується де істина, стає доброю помічницею, розрадником М. Грушевському, який, на її думку, переправчується, не щадить себе. А щодо образу дружини І. Франка Олі — треба сказати осібне спасибі Л. Різнику. Вона зображеніа різносторонньо, тепло. Об’єктивно показані непрості стосунки її з І. Франком. З багатьох джерел у нас склалось якщо не хибне, то стереотипне враження про неї. Її приписувалися безкінечні скандальні сцени, психічна неврівноваженість, неприєстосованість до елементарних умов буття, усілякі конфлікти в сім’ї... Письменник насамперед виділяє в ній риси шляхетності. Здобувши по-європейськи блискучу освіту, знаючи європейські мови, вона стає надійною помічницею І. Франкові, який до того ж всі домашні клопоти, зокрема й виховання дітей переклав на плечі дружини. Вона вміє побачити в своєму чоловікові велике, геніальне і це головне.

Глибоко і тепло розкривається твердий, залишний характер І. Франка у людських взаємостосунках, у переживаннях і сумнівах, у здатності подивитися на себе збоку, визнати свої помилки, у його здатності проаналізувати ситуацію і (якщо треба) визнати свою неправоту. Наскільки глибоко треба знати і розуміти весь добробок поета, громадського діяча, його листування, публічні виступи, вжитися в образ, аби так переконливо передати його роздуми, сумніви, переживання.

Добре в романі показана роль Галичини, як П’емонта, як національно-свідомого краю, який живить своїми ідеями всю Україну, впливає на розвиток національної ідеї. І заслуга в цьому насамперед двох мислителів Грушевського і Франка.

Рoman Левка Різника, а це науковий історико-літературний твір, є серйозним дослідженням, читається

Сергій ГОРИЦВІТ
Фото автора

Виставку “Дивовісіт рідного краю” в обласному центрі української культури задумали й створили троє однодумців — Ніна Побережець, Ірина Старченко та Богдан Перегінчук.

Її єднає залибленість в український епос, фольклор, народне мистецтво. Ідея виставки — вертикальна структура архетипу світового древа (вісь Всесвіту), його поділ на небесний, земний і підземний яруси. Засобами живопису, графіки, скульптури й різьблення по дереву художники наскрізни ці світи символічними істотами. У своїх творах вони відобразили вірування і міфологічні уявлення наших предків, дивовісіт народних легенд, переказів і казок.

Найобізнаніша в цій царині Ніна Побережець, адже після наочання в Одеському художньому училищі ім. М. Б. Грекова вона зачінила факультет української філології національного університету

Рости, розвивайся, пишайся

тету ім. І. І. Мечникова. Особливо виразні, вирізблені нею з дерева горельєфи “Велес”, “Рід”, “Лада”, “Ярило” та інші боги й герой слов’янської міфології. Усі вони добре й щедродайні, ці небожителі йдуть до людей і допомагають їм.

Зображені пані Ніною в скульптурах і горельєфах герой зовні незворушні й монументально величні, і водночас дуже людяні. Майстриня наділяє своїх персонажів індивідуальними рисами. Кожну композицію подано в обрамленні декоративних квітів, кетягів калини, птахів чи звірів.

Богдан Перегінчук, ще навчаючись на художньо-графічному факультеті Одеського педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського, зацікавився символічними зображеннями тваринного світу в народному орнаменті. Митець зазначає, що тварин і птахів любив із дитинства, постійно малював і ліпив

саме їх. Тепер цей світ відтворено у своєрідному зображені зооморфних символів. На його аркушах бачимо коня, що символізує грацію, жабу — символ плодючості, рака — трудолюба, ластівку — віщунку весни. Кожен такий персонаж наділений особливим магічним змістом.

Роботи Ірини Старченко — випускниці Харківського художнього училища і тамтешньої академії культури на перший погляд досить реалістичні. Але у відображені навколошнього світу художниця вдало передає неподільну єдність людини й природи.

Мистецтвознавці дали досить високу оцінку чудовому задуму художників і його належному втіленню. А на думку голови ради Ліги українських жінок Одещини, філолога й публіциста Аліни Пляченко, учасники артпроекту “Дивовісіт рідного краю” вже впевнено заявили про себе як бойчукі-

ти, послідовники фундатора української школи монументального мистецтва Михайла Бойчука. Вона нагадала, що цей представник Розстріляного Відродження зробив унікальні розписи й санаторію ім. ВУЦВК на Хаджібейському лимані.

Але, на жаль, одеська влада не шанує української культури й мистецтва. Тож плекати у русифікованій Одесі українське дерево буття непросто. Нерідко в народі його уособлювали тополя. Було у наших пращурів-язичників навіть свято Тополі. Саме в ці дні наприкінці весни обирали найстрункішу дівчину, прикрашали її стрічками, намистом і водили селом, співаючи: “Виросла тополя край чистого поля. Пишайся, тополенько, розвивайся, буйному віtronьку не піддавайся”.

Робота Ніни Побережець “Лада”

Карикатури — дійсність із натури

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ
Фото автора

Як заявила директор Інституту Олена Гетьманчук, цій неурядовій організації, що переймається питаннями євроінтеграції, Київська міська державна адміністрація не дозволила проводити свій захід на Хрестатику. Лише завдяки листу підтримки з Представництва ЄС, київська влада дозволила показати виставку на Михайлівській площі. А головне — цензурували майже третину експозиції — малюнки, які, на думку київської влади, не відповідають українським реаліям, бо у нас не існує корупції, проблем незалежного правосуддя, політиків, які йдуть у владу, аби заробляти гроші... Тож Інститут мав усі підстави публічно звинуватити київську владу у цензорі.

І ось тепер виставка карикатур розпочала з Одеси свою подорож Україною. Її вже чекають у Дніпропетровську, Миколаєві, Запоріжжі, Херсоні. Навідкріз відмовилося від експозиції харківське керівництво, бо, мабуть, і в нього рильце в пушку. На щастя, одеситам представили весь комплект карикатур без купюр. “Вуличний євроуніверситет” подає гострі сатиричні зображення українських реалій у порівнянні з життям у Єв-

ропейських країнах. Кожен малюнок супроводжує досить докладний коментар. Порівняння, на жаль, не на нашу користь. Автори експонованих робіт не іdealізують ЄС. Але масштаби їхніх проблем бліднуть на тлі наших реалій.

Автори робіт Марина Турівська, Костянтин Казанчев, Ігор Бежук та Олексій Костовський — вправні карикатуристи. Майже всі малюнки виразні, образні, політич-

но загострені. Більшість малюнків — символи нашого життя: корупція, злідність, хабарництво, сваволя правоохоронців і суддів, продажність політиків. Така плаката на сатира цілком виправдана. Але жодної усмішки на обличчях одеситів я не помітив. Лише дехто з авторів долучив до своїх малюнків комічні деталі, але більшість художників проігнорувала притаманний українцям гумор.

Координатор проекту Яна Фролова представляє експозицію

Олег ТКАЧЕНКО,
голова оргкомітету фестивалю,
голова ЗОО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Г. Шевченка

В селі Скельки Василівського району Запорізької області втрете зібрали обласний фестиваль дитячого хорового мистецтва “Співочий Степ”.

Організатор конкурсу — Запорізьке облоб’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка за підтримки департаменту освіти й науки, молоді та спорту Запорізької облдержадміністрації та Класично-го Приватного Університету (ректор — Віктор Огаренко).

Фестиваль дитячого хорового мистецтва “Співочий Степ” — значкове явище на запорізькій землі. Запорізька “Просвіта” перейняла проведення фестивалю у Сумщині, де просвітянин, народний артист СРСР та України, професор Української музичної академії Анатолій Мокренко за підтримки Сумської облдержадміністрації, уже понад десять років

«Співочий Степ» на Запорізькій землі

проводить обласний фестиваль сільських хорових колективів “Співаймо разом”. Конкурс відбувся. Переможцем третього обласного фестивалю “Співочий Степ” став хоровий колектив хлопчиків Азовської ЗОШ I—III ст. Якимівського району (художній керівник — Анатолій Янєв). Друге місце у хорового колективу Чернігівської загальноосвітньої школи-інтернату “Дзвіночок” (художній керівник — Дмитро Зикун). Третє місце присудили старші групи хорового колективу “Веселі нотки” Матвіївської ЗОШ-інтернату (художній керівник — Олена Осипова). Диплом “Глядацьких симпатій” отримала молодша група хорового колективу “Веселі нотки” Матвіївської ЗОШ-інтернату (художній керівник — Олена Осипова).

Гості фестивалю — зразковий колектив бандуристів і вокальний ансамбль “Сузір’я” Центру дитячої та юнацької творчості Василівської районної ради міста Василів-

ка. Пізнавально-розважальну програму (ігри, хороводи, майстер-класи: лялька-мотанка, обереги) показав фольклорно-обрядовий колектив “Оріані” (художній керівник — Наталя Лук’яненко, м. Запоріжжя).

Вдячні членам організаційного комітету та кваліфікованому журі фестивалю. Низкий уклін спонсорам: Олегу Шостаку — керівнику провідної української компанії з виробництва кухонного посуду “БІОЛ”, м. Мелітополь; Ярославу Пенгіну — директору ТОВ “Прогрес” м. Розівка; інформаційним спонсором — ТРК “Запоріжжя”, тижневику “Слово Просвіти”, газетам “Субота плюс”, “Запорізька правда”, “Дніпрові пороги”.

Тож Запорізьке облоб’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка звертається до всіх небайдужих долучатися до організації та проведення обласного фестиваля сільських дитячих хорових колективів “Співочий Степ”.

Легенди Дубенського замку

Євген ЦІМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Аби побачити зміни, що відбулися на теренах замку, довідатися про втілені проекти і перспективи розвитку, до заповідника з’їхали журналісти з Рівненської, Волинської, Тернопільської областей.

Своєрідна родзинка прес-туру експозиції “Каземати XVII століття”, створена на основі опису коштовностей від 1616 року. Цей давній реєстр скарбів, зброй, харчів знайшли в архівах і переклали музеїнки з польської мови. Нині ж, відштовхуючись від цих даних, у приміщеннях підземелля, які пустували, працівники заповідника відтворили колишню епоху. Результат їхніх старань — цікава виставка, потрапивши на яку, справді відчуваєш себе у середньовіччі. Тут і макетний показ середньовічних сцен, і різноманітна зброя, і запаси продовольства, і інформаційно-подієвий екскурс у минуле...

У сусідній підземній частині зібрано знаряддя для тортуру і покарань, які використовували в давнину. Тут представлено більше десятка найуживаніших колишніх знарядь для страти чи допиту.

Загалом у Державному культурно-історичному заповіднику м. Дубна відкрито сім постійно діючих виставок, і вони стали своєрідним стимулом для збільшення кількості туристів. Як відомо, у давнину дубенська фортеця була чи не найбагатшою у Європі, а нині, відроджена та

багато в чому примножена, повинна відтворювати для сучасників оту багатою колишню історію. І люди йтимуть сюди, якщо їм запропонувати широку паліту пізnavальних, просвітницьких, зрештою побутових послуг.

Леонід Кічатий, директор заповідника, поділився з журналістами планами щодо розвитку пошукової, виставкової, наукової, розважальної сфери. Звернув увагу на втілення цікавого проєкту “Легенди та привиди Дубенського замку”, в рамках якого діятимуть нічні екскурсії. Нині йде підготовка до спорудження каплички, де розміститься найдавніша ікона, яка збереглася в палаці з середньовіччя. Триває також практика проведення “історичних” весіль на території замку, укладання договорів із закордонними установами задля залучення закордонних туристів, як це було зроблено нинішнього року із Гневським замком (Польща) та Тракайським музеєм (Литва). Буде організовано низку фестивалів і свят, виставок, вистав... А своєрідним цьогорічним вінцем старань і прагнень працівників Дубенського замку має стати повернення на батьківщину Дубенського Четвероевангелія, яке вважають старшим за Переопницьке Євангеліє.

Дубенський замок як туристичний, культурно-історичний, просвітницький об’єкт розвивається, забагачується новими проекти, ідеями.

Кубань—Україна: контакти і наукова співпраця

Віктор ЧУМАЧЕНКО,
професор, м. Краснодар

Цього року конференція була присвячена 150-річчю з дня народження Б. Д. Грінченка (1863—1910). Після довгих років замовчування за радянських часів нині в Україні та поза її межами він відомий як український поет (І. Франко вважав його другим поетом після М. Старицького), прозаїк (на думку О. Білецького — це особливий етап у розвитку української прози), драматург (його п'єси були в репертуарі М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого, М. Заньковецької), перекладач (завдяки йому Україна збагатилася в 90-х роках бібліотекою світової літератури в перекладах українською мовою), літературний критик, літературознавець, педагог, мовознавець, лексикограф, фольклорист і етнограф, популяризатор дитячої літератури й української історії. У своїй багатогранній діяльності він був тісно пов'язаний із Кубанню, листував-

10—11 травня 2013 року в Краснодарі працювала Міжнародна наукова конференція "Кубань—Україна: питання історико-культурної взаємодії". Це вже дев'ятий науковий форум цієї тематики, його організатори — Міжнародна асоціація україністів, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, Краснодарська крайова громадська організація "Співдружність Кубань—Україна", Кубанське відділення Наукового товариства імені Шевченка і Міжрегіональна громадська організація "Наукове товариство україністів ім. Т. Г. Шевченка".

ся і співпрацював із такими видатними її діячами, як М. Дикарев, О. Півень, Я. Жарко, Л. Мельников, В. Скинутий та ін. Видані ним книги активно поширювалися на Кубані. Як свідчать дореволюційні каталоги бібліотеки ім. О. Пушкіна, його книги любили і знали місцеві читачі. 1915 року велика добріка байок Б. Д. Грінченка була опублікована в книзі "Збірник українських байок", виданій книжковим магазином Д. К. Запорожжя в Єкатеринодарі. Великими накладами друкувалися на Кубані пізнавальні брошюри письменниці Марії Загірньої, дружини Б. Грінченка. Їх поширенням за-

ймалося товариство "Просвіта", до якого належав й активно працював у ньому Б. Грінченко.

Гостей і учасників наукового форуму тепло вітав консул генерального консульства України в Ростові-на-Дону О. Арсенюк, представниця польського товариства "Єдність" Л. Козловська, краєзнавці-архівісти зі станиці Відрядної (С. Немченко), представники товариства козаків із м. Ейська (Н. Капелюхів). Зачитали телеграму голови міжрегіональної організації україністів ім. Т. Г. Шевченка В. Бабенка.

На конференції в доповідях професорів В. Чумаченка, С. Кі-

Зліва направо: голова крайової громадської організації "Співдружність Кубань—Україна" Ірина Скибицька, консул генерального консульства в Ростові-на-Дону Олександр Арсенюк, головуючий на конференції, провідний україніст Кубані проф. Віктор Чумаченко, докторант Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Владислав Грибовський

боті конференції кубанських та українських етнографів (Г. Бодаренко, Н. Ганур, Л. Брилова, Л. Шаповал, С. Сіренко та ін.).

Упродовж конференції діяла виставка творчих робіт майстрів декоративно-ужиткового мистецтва Галини Палиці (ст. Тобільська) і Ольги Ляпунової (м. Кропоткін). За підсумками конференції видано однайменний щедро ілюстрований збірник науково-практичного матеріалу.

Значний блок доповідей присвячений історії і культурі Кубані та України, їх загальним проблемам та історичним діям: протоієрея С. Овчинникова ("Кубанська народна ікона кінця XVIII—початку ХХ століття"), Б. Фролова і О. Чернишова ("Подаровані прапори імператорів Павла I і Олександра I Чорноморському козачому війську"), В. Бондаря ("Проблема локалізації місця поховання А. Головатого: польське і кабінетне дослідження"), А. Федини ("Ганна Лікова (Кухаренко), її чоловік і діти: матеріал до генеалогії кубанських козацьких родів"), В. Сергійчука ("Симон Петлюра під прицілом кубанської охорони") та ін. Представницькою була й участь у ро-

зі світськими зустрічами.

На завершення роботи дев'ятої Міжнародної конференції її учасники відзначили високий академічний рівень виступів. На їхню думку, це свідчить про вихід цього-річної конференції на новий, вищий рівень наукового осмислення проблем російсько-українських культурних взаємин. У цьому чимала заслуга Ірини Скибицької, голови "Співдружності Кубань—Україна" та її помічників.

На завершення роботи дев'ятої

Міжнародної конференції її учасники віршили, що наступна традиційна зустріч буде приурочена 200-річчю з дня народження генія української літератури Т. Г. Шевченка.

Участники та гости конференції

СЛОВО *Прогресії*
ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ІАНОНС

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

Євген БУКЕТ

279-39-55

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики

Петро АНТОНЕНКО

279-49-47

Відділ просвітняської роботи

Надія КІР'ЯН

270-55-57

Відділ культури

Микола ЦІМБАЛЮК

279-49-47

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

278-63-69

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

278-63-69

Кореспондент

Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Інтернет-редактор

Олександр ЛІТВІНЕНКО

279-39-55

Черговий редактор

Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрестатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvita@ukr.net

http://slovo_prosvita.org

<http://prosvitanews.org.ua>

Видрукувано з готових фототипів

у ТОВ "Поліграфцентр" у середу.

Наклад у червні — 21 200

Листування з читачами —

тильки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на "Слово Просвіти"

обов'язкове.

Індекс газети

"Слово Просвіти" — 30617

